

ÖFVERSIGT ÖFVER LUNDS STADS
MEDICINSKT STATISTISKA FÖRHÅLLANDEN
I ÄLDRE TIDER.

INBJUDNINGSSKRIFT

TILL

DEN MEDICINÆ DOCTORSPROMOTION,

SOM AF

MEDICINSKA FACULTETEN ANSTÄLLES

FREDAGEN DEN 29 MAJ 1868.

LUND,
BERLINGSKA BOKTRYCKERIET,
1868.

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/IA41552409_0102

Öfversigt öfver Lunds stads medicinskt statistiska förhållanden i äldre tider.

Då detta lärosäte för 200 år sedan invigdes hade man för invigningsfesten valt den store Konungs dag, med hvilken den nya stiftelsen skulle hafva samma namn; den var nordisk till lynne, som nordan sjelf, men man samlades likväl varm i hågen och stark i förtröstan på framtiden till det högtidliga festtåget, det gick öfver tillfrusen mark, och måhända skedde detta icke utan erinring derom att af alla den store konungens stora bedrifter den största blifvit på sådan mark utförd, och att dagens festföremål hade dermed en nära släktskap. Den unga stiftelsen, så kyligt fostrad, fick länge vänta på sin vår, många stormar gingo dessförinnan öfver det nyslagna lägret och hotade att alldeles upprycka dess tältpinnar, och tider voro, då hela den lilla styrkan deri var alldeles förskingrad. Efter sedermera inträdt lugn sammanknötos åter de spridda krafterna och blefvo ändtligen då och framgent här bofasta. Stiftelsens första århundrade hade rullat undan och en lysande skara stod här åter för att fira en fest, den kallades då jubelfest, och i sanning var der också mycket att fägna sig öfver — aflägsnade vådor, öfvervunna svårigheter och mycket af det första rödgningsarbetet verkställdt; stiftelsen hade derjemte hunnit skaffa sig en skatt af dyrbara minnen, ett viktigt underlag till rotfäste för hvad inom densamma skulle vidare vexa och finna trefnad. Var sålunda redan denna fest en minnets, så är det så mycket mera fallet med den fest, för hvilken universitetet i dessa dagar påkallat deltagande; men ju djupare man ser in uti det undansjunkande seklet, desto mera finner man huru denna fest tillika bör vara tacksamhetens. En fördubblad skatt af dyrbara minnen är vunnen om icke af lysande segrar, eröfrade inom vår arena, så dock af mycket rent och ärligt sträfvande derinom såväl efter sanning och ljus som flit att sprida dem. Ett mildt hägn och ett ostördt lugn hafva under seklets

lopp varit universitetet beskärda; otröttad omtanka, mycken välvilja och äfven frikostighet å Styrelsens sida hafva möjliggjort och understödt mången vetenskaplig verksamhet, som annars skulle förblifvit bunden, med ett ord under ingen tid synes Reg. Carolinas genius hafva visat en friare och gladare uppsyn ännu. Men det är icke denna andeliga skepelse med sina bemödanden och sina framgångar, som här skall blifva föremål för betraktelse, utan endast det jordiska omhölje, hvarmed han fått hålla till godo, och fastmera den torfva vid hvilken han blifvit fästad. Det torde icke vara alldeles ur vägen att äfven vid detta högtidliga tillfälle sänka sin blick derpå. På den hafva trampat under 200 års lopp den ena skaran efter den andra af ynglingar, vid hvilka föräldrar fästat sina bästa förhoppningar och af hvilka fäderneslandet väntat att erhålla ständig förstärkning af kraftiga, upplysta och förädlade medborgare och den inbjuder till fortsättning. Hvad har denna torfva att bekänna om det sätt, hvarpå den hyst sina bebyggare, har på den sundhet och trefnad under tidernas lopp kämpat en god kamp, eller bär den i sitt sköte några lurande onda makter, som inblåsa ohälsa och sjukdomar och sålunda fortskynda loppet mot den förgängelse, som alla till sist äro underkastade. Till belysande af dessa frågor lemnas här några bidrag hämtade från på stället befintliga källor och gående så långt tillbaka i tiden, som dessa medgifva. En medicinskt statistisk topografi öfver Lund sådant det nu befinner sig och hufvudsakligen afseende den närmast föregående tiden vore visserligen möjlig att åstadkomma och af intresse att hafva, men för en sådan med sin erforderliga utförlighet och nödiga tabellariska utstyrsel vore här ingen lämplig plats, och hur det är, så böra väl vid detta tillfälle de senast förflutna 200 åren ej gerna lemnas ur räkningen; det är med blicken fästad på dem, som universitetet beredt sig till fest.

Få ställen i Norden torde ega så många och så viktiga urkunder till belysning af sin äldre historia, som Lund, men för befolkningens statistik äro de föga användbara. Folkräkningar, allraminst efter nutidens strängare metoder, företogos icke, ej heller några anteckningar om födde och döde och ehvad de dessutom skett eller icke, till våra dagar hafva de icke blifvit bevarade. Vid Lunds Domkyrkoförsamling begynna nativitetsanteckningarna med året 1671 men mortalitetsanteckningarna deremot ej förr än 1751. Efter de uppgifne tiderna hafva de hvar för sig blifvit ordentligt fortsatta. Att Lunds folkmängd under tidernas lopp varit underkastad starka vexlingar lider intet tvifvel, då

dess historia vet att omtala flera perioder än af svällande välmakt och än af förfall nära till ödeläggelse, men huru svåra dessa senare än hafva varit så synes dock någon förskjutning af staden aldrig derigenom vållats, utan har den ihärdigt förblifvit på den plats, som den en gång långt före all historia intagit. Och hvilken kan grunden vara till denna ihärdighet, icke kan man utleta den ur de vanligen eftersökta vilkoren för eller anledningarna till städers anläggande, här är hvarken strand eller flod eller någon sådan beskaffenhet af den närmaste omgifningen, som erbjuder skydd och försvar mot fiendtligt öfverfall. Det är en egendomlighet för denna lilla stad att det både ursprungligen och framgent varit andeliga makters tillskyndelse, som under vexlande former förlämnat den uppkomst, fortbestånd och betydighet. Häri ligger icke något mystiskt; ty äfven om traditionen icke bestämdt utpekade, hvad den dock gör, detta ställe (Lunden) såsom en centralpunkt för landets uråldriga hedniska kult, så kan man dock sluta till stället vikt just i detta hänseende deraf att man ansåg nödigt att till detta ställe förlägga nordens metropolitankyrka; den bästa andliga ankarplatsen för den christnande missionen i Norden ansåg man vara här. Vi veta huru med denna och kring denna moderkyrka temligen snart uppstod en förut okänd makt, hvilken nådde en höjd, som icke utan svårighet af nutiden kan till sin art rätt fattas. Bättre synes man fatta huru och hvarföre denna makt omsider måste domna, och de inrättningar, hvilka den framkallat, måste sjunka samman och förfalla; reformationsdriftens kraft känna vi bättre eftersom vi ännu befinna oss under dess inflytande. Dennas inre förstöringsarbete knapt öfverbjudet af de svåra krigshärjningar, hvilka under Horns anförande öfvergingo skåne och företrädesvis Lund hade omsider bragt dettas förfall nära till bottnen; men huru djupt detta förfall än var, så var det dock icke hopplöst, ty ännu stod domkyrkan upprätt såsom ett ojäfvigt vittne om stället forna betydighet, och dessutom besatt stället den oskattbara lyckan att ega ej blott sagans dunkla skimmer utan en verklig historia, hvilken, om den än icke varit så utomordentligt lysande dock var en sådan, i hvilken 5—6 århundraden igenom ljus aldrig varit släckt. Det ena med det andra undföll icke Carl den X:s skarpa blick och ljuset blef satt i en ny ljusastake.

Men lemnom de historiska öden, som haft sitt spel öfver detta ställe och återvändom till den anspråkslösa torfva eller grunden hvarpå staden är bygd. Den är belägen vid 55° 42' n. br. och 60 fot öfver hafvet samt 22000

fot aflägsen från närmaste hafsstrand, dess form är oval med längsta sträckningen 4680 fot från norr till söder och med den mindre 3180 fot från öster till vester; i den förra sträckningen har den en lutning mot söder af $66\frac{1}{2}$ fot. Stigningen i norr fortsättes utom staden likasom sänkningen i söder derom, i det närmaste lika långt, men hvarken på ena eller andra hållet med så stark lutning som inom stadens område med undantag af ett kort stycke omedelbart intill Höje å. Platsen är fullkomligt öppen för alla vindar. I en aflägsen forntid hafva utan tvifvel höjderna norr och öster om staden varit skogbevexte och sålunda utgjort något skydd mot de hårda vindarne från dessa håll; men i 2:ne århundraden hafva de till all säkerhet varit skoglöse. A. Br. Sommelius uppgifver väl i sin gradualdisputation utgifven 1794 med titel de Salubritate Lundæ, huruledes man på hans tid berättade att ännu i början på 1700-talet en skog skulle förefunnits ej långt öster från staden; men sannolikt betecknar detta endast att de nu i det närmaste försvunna skogarna vid Hellestad då öfver Sandby sträckt sig nära Arendalas och Lunds egor. Nordan och östenvindarna äro emedlertid här långtifrån rådande; de vestliga och sydliga hafva bestämd öfvervigt, sällan saknas kännning af vind. Meteorologiska observationer hafva härstädes med noggrannhet och oafbrutet fortgått sedan 1753 till närvarande tid. Om man väljer ett sådant år, som till sin beskaffenhet mest öfverensstämmer med det allmänna väderleksförhållandet här t. ex. 1864 så får man Lunds medeltemperatur för år = + 6, 44 C. medelbarometerstånd = 25, 44 dec. t. och regnmängd = 17, 44 dec. t. Ehuru väl vexlingar i dessa hänseenden under ett och annat år egt rum till ej ringa grad, synes dock på det hela ingen märkbar förändring i medeltemperatur eller klimat i allmänhet hafva ättminstone under nästförflutna århundrade inträdt. Då det är känt att vexterna hafva stor känslighet äfven för mindre och annars lätt förbisedda förändringar i ett ställes klimat, så hafva särdeles sådana vexter som från mildare klimat blifvit hit förflyttade varit föremål för noggranna iakttagelser i detta hänseende. Prof. A. J. Retzius inlemnade till Kongl. Vet. Akademien en "berättelse (K. V. A. nya Handl. för år 1798) om de försök, som blifvit gjorda med åtskilliga träd och buskvexter;" dessa försök hade företrädesvis blifvit gjorda i Lunds botaniska trädgård och dåvarande plantager. Med uppgifterna uti ofvannämnda berättelse jemförde Chr. Fr. Berling 1856 (Bidrag till besvarandet af frågan: har Lunds klimat under sista seklet undergått någon förändring af Ch. Fr. B.

Lund 1856) dåvarande beskaffenhet med samma vexters bestånd och trefnad. Af denna jemförelse syntes att utländska vexter, som trüfdes här åtminstone i slutet på 1700-talet, gjorde detsamma 1856, hvaremot flera, som vid förra perioden icke eller svårligen ville gå eller icke blomma eller bära frukt, vid den senare gjorde såväl det ena som det andra. Under de sedan 1856 förflutna åren förefinnes intet skäl att antaga någon klimatförändring. Jordmånen, hvaraf stadens grund och närmaste omgifning utgöres, består af jordmylla till stor mäktighet ofvanpå lerlager. Mulljordens mäktighet inom sjelfva staden befinnes vid grund- eller brunngräfningar ej sällan stiga ända till 15—20 fot, hvilken omständighet ensamt för sig bevittnar stadens höga ålder. För vexters förkomst och frodighet är jordmånen sålunda i hög grad gynnande; men ett så mäktigt lager bestående till stor del af förmultnade organiska ämnen bådär icke godt för beskaffenheten af det vatten, som deri innehålles och som i mer eller mindre mån kommer att derigenom silas till brunnarna. Större delen af dem lemnar också ett vatten, som är otjenligt till dryck och matlagning. I den högre belägna delen af staden särdeles den nordöstra förekomma emedlertid sträckningar af grus eller sandreflar uti eller strax under ytan af lerlagret, hvilka äro naturliga ledare af vattenådror från höjderna norr och nordost om staden. Det är också uti denna stadsdel, som flera brunnar förekomma, hvilka gifva ett både ymnigt och rent vatten, det visar likväl äfven det en ganska betydlig halt af kalksalter. Den starka sluttning, hvarpå staden hvilar gynnar emedlertid icke blott vattnets snabba afrinnande på ytan, utan medför tillika utan tvifvel en fortgående sänkning deraf från högre till lägre belägna stadsdelar äfven inuti det svampaktiga mullagret, hvarigenom den menliga verkan af detta ständigt fuktiga lager i någon mån minskas, hvilken sannolikt icke skulle dröja länge att gifva sig tillkänna om stagnation uppstod. Flera omständigheter hafva i senare tider bidragit till att förbättra vattnet i våra brunnar. Redan vid slutet af förra århundradet begynte hågen för ett både mera utbredt och rationellt åkerbruk synnerligen här att stegras, hvaraf följde ett omsorgsfullare utförande på åkern af gödningsämnen, som förut blifvit inom staden qvarliggande, derjemte blefvo många gator, som icke voro stenlagde, utan synnerligen vår- och hösttid liknade dyiga diken, ordentligen afvägde, grusade och stensatte. Med någon egentlig kärrmark har staden aldrig varit omgifven; men så vattenlösa, som dess omgifningar nu förete sig hafva de dock icke alltid varit. Ännu

vid början af detta århundrade erbjöd landthöjden nordost om staden en försänkning, i hvilken källådrorna från de omgifvande höjderna upptogos och hvarigenom sålunda ett ej obetydligt vattenbäcken uppstod, som hade namn af Torna-sjö. Sydost om staden, förefanns då äfven en ganska lång sträckning af ängsmark, hvilken under vintrar och vårar var gemenligen öfversvämmad och då erbjöd en betydlig vattenyta. Längre qvarstodo derjemte från Katolska tiden en mängd anseeligt stora, grädda fiskdammar såväl inom som utom staden. Till följe af utdikningar och ifyllningar äro nu dessa vattensamlingar försvunna och de gamla vattendragen äro nu odlade och sädesbärande. Den förut icke utan skäl öfverklagade fuktigheten i grunden inom sjelfva staden förminskas alltjemnt, i samma mån gatorna bättre omläggas och afvägas, samt stadens pågående drainering hinner att i alla dess delar genomföras. De ofvan omtalade medfödda goda egenskaperna hos Lund i afseende på klimat, jordmån, vattentillgång och lutning mot södersolen hafva nödvändigtvis i forntiden framkallat en yppig och rikt omväxlande vegetation, i form af en behaglig lund; dennas närhet, enligt traditionen, intill åt Gudamakterna helgade rum har ställt den under dessa makters skydd och dermed föranlett en tidig anslutning af invånare dertill. Vid den historiska tidens inbrytande i vår nord befanns Lund redan vara en gammal stad och dess folkmängd vid denna tid måste icke hafva varit ringa, då hufvudsakligen dermed en sådan byggnad som domkyrkan kunde företagas, ty ingen urkund ger anledning till att någon kolonisation af inflyttade främlingar härstädes någonsin ägt rum, ehuru det är antagligt att åtskillige speciellt byggnadskunnige under byggnadstiden inkommit utifrån likasom det är visst att flera missionärer från England vid den tiden inkommo i landet, af hvilka 2:ne Henric och Egino blefvo biskopar den ene i Dahlby och den andre i Lund. Under den tid af uppblomstring, som härefter under flera århundraden följde, måste man antaga en anseelig tillväxt af befolkningen hafva egt rum, den mängd af nya sockenkyrkor (22 till antalet, uppräknade efter Magnus Mathiæ af E. W. Berling, Öfversigt af Lunds historia 1859), som byggdes, utom 7 st. kloster med hvar sin särskilda kyrka, synes tillräckligt bevisa detta, men under ingen tid synes dock staden hafva varit bebodd i större omfång, än den nu är. Sitt högsta flor och sin största folkmängd synes den hafva haft under Erkebiskopstiden i slutet af 14:de och en stor del af 15:de seklet. Ehuru dessa kyrkor i vidd och anseende för ingen del voro jemförlige med domkyrkan,

synas de dock hafva varit anseeligare, än hvad man af deras stora mängd kunde hafva skäl att vänta. Den enda, som kvarstår fullständig, är St. Peders klostret; klostret låg norr om kyrkan och tyckes, för att dömma efter de funna grundläggningarna dertill, hafva varit större till omfånget än kyrkan. Kring dessa kyrkor voro kyrkogårdar med begravningsplatsar, hvilkas utsträckning var betydlig, och det gifves få ställen inom staden, hvarest man kan vara säker för att icke vid djupare gräfningar träffa på gamla murar eller likkistor, ej sällan af sten, eller lemningar af dessas innehåll. Af enskiltes byggnader kvarstår från de gamla tiderna endast lundagården, men efter denna måttstock få icke de enskiltes bostäder bedömas, sannolikt voro de ganska oansenliga; för några år sedan förefunnos några från 1600-talet, de voro helt små, synnerligen låga och konstlöst sammanfogade af korsvirke. Kapitelgårdarne, den klerikala aristokratiens bostäder, voro väl något fastare byggde, men för öfrigt ej särdeles till omfång och byggnadsart anseelige. Reformationen afskar tvärt de pulsådorr, som tillfört staden dess flesta och bästa näringssafter äfvensom underhållsmedeln för dess kyrkor, och då det redan tillräckliga nitet att förstöra alla kvarlevor af den öfvervunna katholicismen understöddes af sådana kongl. påbud, som att nedsätta domkyrkan till sockenkyrka, hvarigenom de öfriga 20 gjordes öfverflödiga med derefter följande befallning till borgrarna i Lund (1538) att nedbryta sina kyrkor med torn och kyrkogårdsmurar, samt afföra materialerna till Malmö, så kan man deri se en nöjaktig förklaring hvarföre så få kvarlevor af de många offentliga byggnaderna nu förefinnas. Till följe af dessa omständigheter jemte eldsvådor och krig var Lund vid Skånes öfverlemnande till Sverige nära nog i afseende på byggnader förfallet till en samling af ruiner och af samma anledningar dess invånares antal, förmögenhet och anseende så nedkommet att det otvifvelagtigt skulle på samma sätt som Wä ytterligare nedgått till rangen af bondby, om det icke, som nämnt är, räddats genom en tanke stark nog att åter häfva det.

Det är ifrån denna tid som möjligheter börja framskymta att få några fragmentariska bidrag för en medicinsk statistik öfver Lund. Det lider väl intet tvifvel att man ju före denna tid gjort anteckningar om födde och döpte äfvensom om begravingar, men under den tid staden var splittrad i en sådan mängd socknar som ofvan är nämnt, lär föga ordning härvid egt rum, och domkyrkans öfvergång till sockenkyrka med alla dermed förenade bestyr för dess

presterskap har sannolikt icke med ens utan småningom kommit till stånd; visst är att om några anteckningar i den vägen före 1674 förefunnits, så hafva de förkommit. Först med sistnämnda år begynna ordentliga anteckningar öfver födde och döpte äfvensom vigde inom Lunds domkyrkoförsamling med inbefattning af annexerna L. Råby, Ö. Torn och Kjellby, hvaremot mortalitetstabellerna först börja med året 1754. För den första af dessa perioder saknas alla anteckningar rörande den befintliga folkmängden, den kan derföre endast tillnärmelsesvis bedömas efter de gifna talen af årligen födde och vigde samt längre fram af de mantals- och skattskrifnes antal. Vid tidpunkten af Universitetets upprättande synes en ansvällning af folkmängden hafva uppstått och en större mängd äktenskap hafva blifvit ingångna såsom naturliga följder af öppnade utsigter och utvägar till flera familjers bestånd. Antalet här ingångna äktenskap var ännu 1674, 24, men sjönk de följande åren till 19—7—12, hvaremot de årligen föddes antal höll sig uppe ända till de med 1676 börjande krigsåren vid en ziffra, hvartill det icke förr än de sista åren af seklet åter förmådde höja sig. Efter beräkning af de föddas antal, tagen efter 5 års medeltal jemfördt med under motsvarande tid befintlig verklig känd befolknings, kommer man, hvad den nämnda tiden vidkommer, till den slutsats att Lunds befolkning under 5-årsskiftet 1674—75 ej stigit högre än till omkring 1800—1900 personer, hvarvid bör märkas att häri är äfven landtförsamlingens folkmängd inberäknad, hvilken inberäkning fortfar till 1802, hvarefter denna församling begynte att statistiskt åtskiljas. Under det omedelbart härefter utbrutna kriget blef universitetets verksamhet inställd och dess personal förskingrades. Invånarnes antal synes också uppenbarligen både hastigt och betydligt hafva aftagit; de årligen föddas antal under nära 3:ne nu följande 5-årsskiften öfverstiger föga hälften af det föregåendes och hänvisar till en folknummer sjunken ner till omkr. 11—1200. Så mycket besynnerligare framstår det enstaka fenomenet af icke mindre än 40 ingångna äktenskap 1677; detta år var de föddas antal 32. Under universitetets suspensionstid t. ex. femårsskiftet 1679—83, visa de föddas antal följ. resp. belopp: 44, 42, 47, 48, 45, och icke förr än 1690 sedan universitetet återupprättats steg de föddas antal till jemnhöjd med 1673 eller till 88. Under åren 1690—1700 uppstod en ringa tillväxt, men redan med början af 1700-talet, då ännu kriget gick lyckligt, förmärkes ett småningom skeende aftagande af folkmängden. De för beskattning mantalsskrifne personerna, hvilkas antal numera

likväl endast för ett och annat år börjar blifva känt, hade i Lunds domkyrkoförsamling år 1708 nedgått till 728. Genom eldsvåda i härvarande Rådhus hafva stadens mantalslängder från 1700 till 1750 gått förlorade; af likartad anledning hafva i Stockholm kammararkivets handlingar af samma art och för samma tid och ställe blifvit defekta, anteckningarna för 14 spridda år af dessa 50 äro likväl i behåll hvad Lund vidkommer. År 1711 hade de mantalskrifnes antal smält ihop till 626 ifrån 787, som det var år 1700. Under Carl d. XII:s härvaro 1716 höjde det sig till 737, men sjönk åter 1720 till 680 och ytterligare 1722 till 617, det lägsta folknnummer under känd tid för Lund. Enligt den proportion, som för närvarande här gäller emellan de skattande mantalskrifnes antal och hela befolkningen, skulle denna 1722 icke nått till Elfva Hundra. I öfverensstämmelse härmed sjönk de årl. föddas antal, och märkligen tvärt från 83 som det var 1707 till 47 som det var 1708, och bibehöll sig kring denna låga ziffra ännu 1720, neml. 45. Efter denna tid begynner återigen en höjning af de årligen föddas antal. Med året 1749 hade Tabellverkets organisation kommit till stånd och en pålitligare folkräkning än förut blifvit satt i verket. Sistnämnda år uppgifves Lunds folkmängd utgöra 2750, den skulle således hafva något mer än fördubblats sedan 1720; men denna tillökning måste jemte studenternas inräkning, till betydlig del hafva vållats af inflyttning, ty ehuruval nativiteten kan antagas hafva öfvervägt mortaliteten under tiden, har dock detta varit alltför obetydligt till att kunna åstadkomma en sådan tillväxt; möjligen utgjorde de till beskattning mantalskrifne på de tiderna en mindre qvot af hela befolkningen än nu är vanligt, churu det ingalunda är antagligt att den minderåriga befolkningen då var större i förhållande till den äldre än nu; af Lunds nuvarande folkmängd 10268 äro 6046 skattskyldige och 4222 befriade. Med året 1751 begynna pålitliga anteckningar af döde inom Lunds domkyrkoförsamling. Vid den numera lätt anställda jemförelsen emellan årl. födde och döde, synes att de förras antal väl i allmänhet öfverstiger de senares, om man tager medeltal af längre perioder, men bland enstaka år är lätt att finna en mängd, der mortaliteten öfverstiger nativiteten; under t. ex. femårsskiftet 1751—55 föddes väl 467 och dogo 451, öfvervigten på det hela var sålunda 16, men af dessa 5 år finnas 3:ne, der dödligheten har öfvervigten med resp. 3; 8, 25 och endast 2:ne med motsatta öfvervichter neml. resp. 23, 28. Under senare hälften af förra århundradet bibehöll sig stadens folkmängd omkring 1749 års med små förändringar ända tills 1790-talet, då den åter befinnes hafva sjunkit ned till 1938. Den sistnämnda

tiden hade likväl icke medfört annat krig eller annat yttre betryck än det finska kriget, hvilket icke synes hafva särdeles kunnat hindra befolkningen från att tillvexa och förkofra sig i denna landsort. Roten till befolkningens så långvarigt svaga lifskraft i Lund låg utan tvifvel i den uppfostran, som under seklers lopp kommit den till del. I skygd af de mäktiga klerikala inrättningarna härstädes, hade denna befolkning uppvext och vant sig vid att betrakta sig såsom ett passivt bihang till dessa och att i hvarjehanda forner vara snyltgäster till de rika gåfvor, som det fromma nitet från alla kanter hit sammandragit. Till någon industri förmärkes här intet spår, till och med handverkare synes hafva saknats. Med 1700-talet börja en mängd tyska namn förekomma på handverkare, som sannolikt då inflyttat eller möjligen efterskrifvits för akademistatens behof; inflyttandet af tyska handverkare, tyckes hafva fortfarit långt in på 1700-talet, de förekomma mycket både såsom fäder och faddrar i dopboken och det vill t. o. m. synas som om en sådan inflyttning i någon mån motvägt den minskning af befolkningen, som de pågående krigen medförde. Knappast hälften af den ypperliga jord (2024 tunnland) hvaraf staden är omgifven, hade man kommit sig för att odla, den andra hälften låg till betesmark; korn odlades med förkärlek, ty mälteri synes hafva varit den enda tillstymmelse till industri, som bedrifvits, måhända äfven något garfveri. Omsider blef äfven Lund indraget i den hvirvel af industriella företag, som under början af förra århundradets senare hälft utgjorde föremål för Riksens Ständers funderingar. Lunds jordmån ansågs, till följe af dess kända fruktbarhet, företrädesvis tjenlig för odling af en mängd utländska vexter till gagn såväl för apoteken, som manufacturierna, synnerligen färgerierna. Flera anläggningar af denna art gjordes, och efter hvad traditionen förmäler gingo de väl till, men tid efter annan uppstodo andra funderingar hos R. Ständer och dessa planteringar förföllo. Längre bestod en mullbärsplantering i Paradislyckan, men 1788 års vinter såges hafva förstört den, och med detsamma den silkesodling, som dermed sammanhänge.

Först emot slutet af 1790-talet började man inse orimligheten af att låta omkring hälften af stadens fruktbara mark ligga till ständigt bete, helst för odlingen deraf inga förberedande åtgärder voro nödige, utan kunde plogen omedelbarligen sättas derpå i gång. Ändtligen kom 1797 en öfverenkommelse till stånd, till följe hvaraf denna jordrymd delades i lotter om $2\frac{1}{2}$ tunnland hvardera, och en sådan lott skulle tillfalla hvarje hel tomt eller nummer i

staden, de numrerade tomternas antal var 336. Men många tomter, som voro obebyggda erhöilo lott, så att af de 336 lotterna får man icke sluta till att så många bebyggda och bebodda tomter då förefunnos. Denna delningsåtgärd har varit föremål för mycket klander synnerligen i de senaste tiderna, men visst är, att från denna period börjar befolkningens både mängd och välmåga att märkbarare tillvexa; och det kan icke förundra, afkastningen af 830 tunnland odlad fruktbar jord måste väl hafva något inflytande jemte den nyttiga sysselsättning som med detsamma bereddes.

Ett väsendtligt hinder för befolkningens tillvext under 18:de årh. är utan all fråga vidare att söka icke blott i de folködande krigen, hvilka Sverige derunder förde, utan tillika och ej mindre i den stora dödligheten särdeles under den första barnåldern, som då var allmänneligen herrskande såväl här som snart sagdt öfverallt annorstädes. Farsoter, hemsökande den uppvuxna befolkningen, saknades icke heller under detta århundrades första 20 år, — den period då Lunds folkmängd nedgått till sitt minimum, men det är likväl märkligt att hvarken tradition eller anteckningar gifva vid handen att Lund varit under denna tid svårt hemsökt af någon farsot. Den värsta af detta slag neml. pesten var visserligen 1712 Skånes hemska gäst, men han synes icke hafva skördat något betydligt antal offer i Lund. Icke heller om en så märkelig tilldragelse hafva hvarken anteckningar eller traditioner något att förmäla. Vår då härvande Med. Prof. v. Döbeln, som tillika var Skånes guvernementsläkare och såsom sådan följde farsoten med uppmärksamhet, har uti sin *Academix Lundensis historia* intet annat om hela detta år att förmäla än att stor fruktan för den väntade pesten hade gripit både lärare och lärjungar vid universitetet, så att de tagit till flykten hvar åt sitt håll, men tillägger: *sed misericordia Domini luis vehementiam imprimis in hac musaram sede imminuebat*. Men om dödligheten länge fortfarit att vara stor i de första barnåren, så synes den framskridna åldern hafva hållit så mycket längre ut. Få städer med så ringa folkmängd som Lund torde kunna framvisa så många nittioåringar. Under femårsskiftet 1754 — 55, då Lunds folsmängd höll sig omkring 2700, och då bland alla antecknade döde öfver 45% dött före 5:te året, förekomma uti dess mortalitetstabell 7 personer antecknade såsom aflidne vid följande åldrar: 90, 96, 98, 93, 99, 95, 90 och ännu 23 år derefter eller 1778 finna vi talen 92, 103. Medgifvas måste likväl att i de följande tiderna dessa höga åldrar mera sällan

uppnåddes; sålunda behöfdes af detta århundrade de tre första 5-årsskiftena tillsammanstagne för att kunna förete samma antal eller sju aflidne öfver 90 år gamla. De elementer, hvaraf stadens befolkning bestod, synas uteslutande hafva utgjorts af akademistat och borgerskap med de ecclesiastika eller civila embetsmän, som tillhörde det senare. Vid genomläsande af dopböckerna, finner man också mycket sällan andra än academici, eller borgare, hos hvilka barndop förekomma, och äfven härvidlag kan tydligen skönjas hur inskränkt stadens befolkning var, enär ideligen de samma namnen förekomma såsom faddrar antecknade. Någon inflyttning af personer icke tillhörande någondera af dessa klasser synes icke hafva egt rum, och någon lockelse dertill förefanns ej heller, då bostäderna voro få, trånga och af dålig beskaffenhet samt derjemte medel till nybyggnader saknades icke blott för de enskilta, utan äfven för universitetet. Först efter Biskop Winstrups afgång 1688, erhöill universitetet Lundagården, förut egde det icke någon byggnad, i hvilken föreläsningar och disputationsofningar kunde företagas, utan måste dessa hållas uti domkyrkans chor och dåvarande kapeller, sålunda hade medicinska faculteten fått Dionysii kapell åt sig anvisadt. År 1790 hade ominredningen af det Winstrupska huset hunnit så vidt att de nya lärosalarna m. m. deri kunde invigas. Under sådana förhållanden var den bittra klagan icke att undra öfver, som af de studerande fördes öfver de trånga och usla bostäder, som åt dem anvisades. Af borgrarne, mot hvilka klagomålen hufvudsakligen fördes, svarades, att de icke kunde erbjuda bättre än de sjelfva hade. Men churu bostäderna voro usla och sjukvårdsanstalter saknades, förekommer dock sällan någon student antecknad såsom här afliden. Emedlertid hade dessa brister i förening med ställets försvarslösa tillstånd gifvet 1684 upphof till förslaget att förflytta universitetet till Christianstad, som den tiden ansågs vara en starkt befästad stad. Vid danska krigets utbrott 1676 hade man nedpackat akademiens tillhörigheter och försändt dem till förvar inom Malmö fästning, hvar efter professorerna togo högtidligt afsked af hvarandra och förskingrade sig; med detsamma gick universitetet till hvila under en period af omkr. 40 år. Efter dess återvaknade lif försvunno funderingarne om universitetets förflyttning. Antalet af vid universitetet närvarande studenter under de första tiotalen af dess verksamhet är svårt att ens tillnärmelsevis uppgifva. Nationsföreningarna kommo först efter hand till stånd med att företaga ordentliga anteckningar af sine ledamöter. Uti Consistorii protokoller förekomma derjemte ofta klagomål öfver att

många studenter undandrogo sig anteckning i nationstabellerna. Enligt uppgifter till tabellverket 1749 voro här af 2750 invånare 408 studenter, 1754 af 2774 inv. 350 stud. år 1757 af 3423 inv. 208 stud. och år 1763 af 2521 inv. endast 202 studenter. De uppgifna vexlingarna i studenternas antal står icke uti något beroende af stället sundhetsförhållanden, ej heller synas de angifna vexlingarne af de fasta invånarnes antal hafva med dessa förhållanden något sammanhang; ty af de 45 åren 1749—63 visa väl de 5 en ringa öfvervigt af de döde öfver de födde, men de 40 så mycket starkare öfvervigt i motsatt riktning, likväl stiger hela skilnaden till förmån för de födde under alla femton åren icke till högre belopp än 57. Någon in- och utflyttningsströmning, ehuru i liten skala måste derföre antagas hafva egt rum. Sverige var under denna tid icke inveckladt uti något annat äfventyr, än det pommerska kriget, af hvilket detta lilla samhälle ej gerna kunde hafva någon svårare påkänning. Men fruktan synes under dessa tider hafva utöfvat en betydande makt. Då några år före den sistnämnda tidsperioden, ett rykte uppstått att Danmark rustade sig till krig mot Sverige blef återigen en nedpackning af universitetets dyrbarheter anbefalld och företagen för deras afsändande dels till Kalmar och dels till Wexiö, afsändandet kom likväl icke till verkställighet, då fred kort derpå inträdde. Folkmängdens svaga tillväxt kunde icke tillskrifvas en bristande fruktsamhet hos innevånarne. Vid genomgående af dopboken för förra århundradet, då folkmängden ännu var ringa och följaktligen de enskilda familjernas förhållande i nyssnämnda hänseende lättare kan öfverses, finner man den stora mängd barn, som i allmänhet antecknats såsom födde inom hvarje familj, i hög grad påfallande; men går man så till dödboken, så finner man dem beklagligtvis till största delen alltför snart igen der. Det är allmänligen erkänt att dödligheten är störst inom de första lefnadsåren inemot det femte, då en temligen tvär minskning inträder för att sedermera stiga mot ålderdomen. I hvilket förhållande dödligheten i de första lefnadsåren stod till hela antalet döde i Lund före 1754 kan icke med säkerhet afgöras, men under femårsskiftet från sistnämnda år till 1755 förhöll sig antalet döde före 5:te året till hela antalet döde som 1: 1,944. Någon förbättring i detta bedröfliga förhållande inträdde likväl efter hand, oagtadt de svårare barnsjukdomarna koppor, mässling, kikhosta och slutligen äfven skarlakansfebern hvarje år, om icke alla på en gång så likväl med korta mellantider efter hvarandra, hemsökte

de små. Under femårsskiftet 1774—5, i hvilket någorlunda jemnvigt egderum emellan de nyssnämnda barnsjukdomarne och sådana farsoter, som företrädesvis hemsöka de äldre åldersklasserna, var förhållandet af döde före femte året till alla andra under samma tid döde som 4: 2,063. Ett femårsskifte 40 år härefter, under hvilket de nämnda barnsjukdomarne för det mesta voro inskränkta till ett enda år visar det något gynnsammare förhållandet af 4: 2,47.

Med första året af detta århundrade begynte kokoppymningen att här i Lund allmänligen användas; koppsmittan synes härmed så tvärt och så fullständigt här hafva upphört att under hela femårsskiftet 1804—5 icke mer äe ett enda dödsfall af koppor finnes antecknad, och detta rörde ett barn i första året tillhörande en kringvandrande qvinperson. Det nästföregående 5-årsskiftet hade icke mindre än 26 barn antecknade såsom döde af koppor, ehuru blott ett år af skiftet neml. 1799 föredde gängse koppsmitta i någon märkligare grad. Kopporna hade under dessa tider vida mera karakteren af barnsjukdom än i våra dagar; smittan återkom då så ofta, att få hunno uppvexa innan de deraf angrepos. Vid öfverräkning af hela antalet här döde i koppor under senare hälften af förra århundradet faller den aldra största delen deraf inom andra och tredje året. Skilnaden emellan femårsskiftena 1796—1800 och 1800—5 är icke obetydlig i afseende på förhållandet af de döde före femte året till hela antalet döde under skiftet neml. i det förra som 4: 2,33 och i det senare som 4: 2,67. Näst efter kopporna synes mässlingen hafva varit fiendtlig mot den första barnåldern, ofta gingo dessa sjukdomar samtidigt och togo då nära lika många offer t. ex. under femårsskiftet 1774—5 dogo 24 barn af koppor och 20 af mässling. Föga mindre skonsam var kikhostan, och i afseende på fortfarande bestånd på platsen, tyckes den hafva haft företräde för båda. Gick mässlingen samtidigt och visade någon större ondartenhet stegrades äfven dödligheten af kikhostan, så förekommo t. ex. uti femårsskiftet 1811—15 26 dödsfall af mässling och alldeles samma antal af kikhosta. Då tal är om barnsjukdomar bör icke skarlakansfebern förbigås. Märkligt är emedlertid att något dödsfall af denna sjukdom icke finnes antecknad förr än år 1796, då en liten epidemi tyckes hafva uppträdt med 6 dödsfall. Denna sjukdom, som annars brukar taga sin ansehlige tribut af offer, kan icke rimligtvis antagas väl hafva varit gängse här förut, men af så lindrig och godartad beskaffenhet, att inga dödsfall deraf inträffat, och ännu mindre

rimligt är att antaga att den, ehuru befintlig, skulle blifvit förbisedd eller förvexlad med t. ex. mässlingen. Från och med 1750-talet vidtog professor Rosenblads verksamhet både såsom akademisk lärare och såsom mycket anlitad praktisk läkare i Lund, då scarlatinans egenartade beskaffenhet och yttningar icke skulle kunnat undgå att riktigt uppfattas af en så skarpsynt diagnost, som han. Dessutom motsäga äfven andra omständigheter antagandet att skarlakansfebern skulle varit gängse här före 1796. Då jag hade upprättat åtskilliga tabeller för dessa undersökningar och å en, med afseende på de särskilta sjukdomarna, bestämt en kolumn för halssjuka kunde jag sällan ibland mortalitetsuppgifterna finna någon, som egnade sig till att blifva insatt i denna kolumn, hvaraf jag slutar att om än skarlakansfeberutslaget möjligen skulle hafva kunnat blifva förbisedt eller förvexladt, så skulle dock svårligen den dermed förēnade halssjukan hafva kunnat blifva det. Efter den nämnda tiden förekomma deremot då och då dödsfall antecknade, der halssjuka uppgifves såsom dödsorsak. Svårare anginer med mer eller mindre utbredd difterit kunna väl sporadiskt här förekomma, men hafva aldrig hittills här funnit någon så tjenlig jordmån att någon epidemi deraf uppvext. Den i de äldre anteckningarna ofta förekommande uppgiften om torsken såsom dödsorsak rör gemenligen de spädare barnen, hos hvilka de verkliga dödsorsakerna blifva i samma mån dunklare, som barnen äro spädare. Det är emedlertid det minsta antalet af dödsfall i den spädare barndomen, som är hänförligt till någon af de nämnda företrädesvis såsom barnsjukdomar ansedda; de allraflresta uppgifterna lemna i den vägen ingen tillfredsställande upplysning, så att den ofta förekommande uppgiften om dödsorsaken: okännbar barnsjukdom är lika god med de mera positiva uppgifterna: skrik, hjertskrik, hjertsprång, invertes slag o. s. v. under hvilka benämningar en gränslös skara af särskilta sjukdomsformer hafva fått plats. Men hur man må räkna och hur man må tolka dödbokens uppgifter, så står dock fast att Lund ej mindre än andra ställen fått lemna sin största tribut åt döden, af sin befolkning i dennes första lefnadsår. Tager man en längre serie af femårsskiften t. ex. de 13 från 1754 till 1815 och undersöker huru inom hvarje skifte de döde före femte året förhålla sig i procent till alla under samma tid födde, så får man följande ordning af tal, som motsvara skiftenas dödsprocent i det nämnda afseendet: 44°, 40°, 38°, 37°, 34°, 26°, 40°, 27°, 32°, 38°, 30°, 34,5°, 27°. Man ser här af att ehuru vexlin-

gar upp och ned under tidernas lopp egt rum, likväl på det hela ett nedgående fastän ringa af dödsprocenten är öfvervägande i den mån serien närmar sig vår tid; femårsskiftet 1864—65 lemnar dock ej bättre utslag än 30,2° døde före 5:te året af alla under skiftet födde. Det sjunde talet i ordningen 40°, motsvarar skiftet 1784—5, i hvilket både koppor, mässling och kikhosta strängt hem-sökte den yngre befolkningen. Tvinsot är väl egentligen ingen barnsjukdom, men ostridigt är, att den likväl rikligen förekommer hos barn i deras första lefnadsår, den får då ofta en särskilt benämning såsom t. ex. skäfver på denna orten, skärfva på andra o. s. v. Under denna benämning förekommer dock ett mindre antal antecknadt än man tycker sig kunna haft skäl att vänta; var det måhända så, att de ofta återkommande kopporna i behaglig tid borttogo de svaga, annars till tvinsot dömda barnen. Bland farsotiga sjukdomar kunna de typhösa febrarna anslutas till de förenämde såsom barnsjukdomar upptagne, i det hänseendet att föremålen för dessa febrars angrepp företrädesvis finnas inom den nyss upp-vuxna ungdomen och lefnadsåldrar närmast derefter, och då det nu är inom dessa lefnadsåldrar, som den största quoten af befolkningen måste falla för en stad som Lund, hvilken jemte universitetet har både stora och många, man kan gerna säga öfverbefolkade skolinrättningar af flerfaldiga slag och för båda könen, så kan man icke vänta annat, än att dessa febrar nästan jemnt må-ste hafva sin umgängelse här. Men högst sällan ernå de en sådan utbredning eller en sådan häftighet i sin art att de komma att betraktas såsom epidemier. På temligen vidt skiljda tider hafva emedlertid typhösa febrar epidemiskt farit fram öfver Lund och dess omgifning; synnerligen framstående i detta hänseende är året 1772, då efter en svår missvext, som utsträckt sig äfven öfver Skånes annars bördiga slätter, typhösa febrar härjade hela landet. I Lund var dödligheten detta år den största, som under något såväl före, som efter detsamma blifvit antecknadt. Af en befolkning ej öfverstigande 2000 personer dogo det året 139 d. v. s. nära 7 procent och en mycket stor andel i denna dödlighet hade de typhösa febrarne, antecknade under benämningarna fläck-, röt- eller nervfebrar; mässlingen synes äfven det året hafva haft en mer än vanligt elakartad karakter, hvaremot kopporna voro liksom trängda i bakgrunden. På 1790-talet förekomma åter några år, då Lund haft påkänningar af typhus epidemier, dock jemförelsevis med 1772 års mycket lindriga. Under våra olyckliga krigs-år 1808—9, då typhösa febrar genom det illa vårdade landtvärnet voro ut-

bredda öfver hela landet, kunde Lund icke undgå att få påkänning af dem. Antalet döde i Lunds stad utgjorde också 1809 omkring 4 procent af hela befolkningen. Efter den genom ihärdig torka 1826 uppkomna missvexten inträdde vintern och våren 1827 åter en typhusepidemi, väl icke med så särdeles stort sjukantal men med desto häftigare angrepp af dem den träffade. Under femårs-skiftet 1831—5 förekommo åter något större antal sjuke i typhoidfeber, men antalet af alla här döde det året var dock icke högre än omkring 2,2° af hela befolkningen. Under åren 1865 och 1866 hafva nervfebrar till något märkbarare antal förekommit, men dödsprocenten steg likväl det förra året ej högre än till 2,21° och det senare till 1,79°. En annan sjukdom, äfven lätt tagande epidemisk karakter, rödsoten har mycket sällan fått fotfäste i Lund. Mellantiderna emellan dess besök äro längre än för någon annan af de förutnämnda sjukdomarna icke ens numera kopporna undantagna, ty ehuru dessa äro stäljade af här med omsorg skött vaccination, uppdyka de dock icke så sällan och göra då något mera väsen af sin närvaro än som motiveras af deras betydighet. Sedan 1781 då rödsoten våldsamt hemsökte Lund och medtog det året af alla här döda 38,46° uppträdde den icke med något nämnvärdt antal förr än 1811 och då endast med 6 dödsfall, hvarefter den icke afhördes förr än 1842 med 12 dödsfall och året derefter med 6. Man kan således med bestämdhet säga att denna sjukdom icke i Lund har funnit någon för sin utveckling och fortkomst tjenlig jordmån. A. B. Sommelius anmärker i afseende härpå att år 1774 gick rödsoten mycket starkt i Halland och vestra Skåne äfvensom i ett en knapp mil från Lund vid Örtofta sammandraget läger, men kom icke till Lund, oaktadt samfärdslen var liflig.

Asiatisk kolera har 2:ne gånger uppträdt i Lund 1854—55 och 1857—58; båda gångerna under de sista månaderna af ena och de första af andra året, och första gången med 44 + 18, andra gången med 73 + 27 dödsfall; af Lunds hela befolkning dogo under dessa år i den förenämnda ordningen 2,16°, 2,04°, 3,2°, 2,3°. Proportionen af döde i denna sjukdom till deri insjuknade var ifrån det vanliga förhållandet icke afvikande och närmade sig 50°. Då denna farsot flera gånger uppträdt i andra städer inom Skåne, utan att angripa Lund synes platsen icke heller för denna sjukdom besitta tilldragande egenskaper. — Bland sjukdomar, hvilkas utveckling och fortbestånd vanligen härledas från lokala förhållanden böra de intermittenta febrarne här icke förbigås. Då det är mera sällsynt att någon direct dör af ett frossanfall, så kan man icke vänta att

i församlingens dödbok från de äldre tiderna få någon synnerlig upplysning om frossornas dåvarande välde; att detta emedlertid var vida kraftigare än i våra dagar har man goda skäl att antaga icke blott deraf att åtskilliga dödsfall likväl finnas antecknade att hafva skett af frossa t. ex. 1756 4, 1791 samma antal och under femårsskiftet 1806—10 icke mindre än 16, utan fastmera deraf att så betydlig mängd äro antecknade såsom döde i vattusot. Beskaffenheten af stadens nuvarande grund och omgifning är visst icke sådan att deraf uppkomsten af intermittenta febrar skäligen kan härledas, men i äldre tider funnos som nämnt är en lång sträcka af sidländta ängar i sydost om staden, hvilka stodo under vatten liksom den s. k. tornasjö om vinter och vår, men om somrarna voro de upptorkade, derjemte hade under Lunds vålmaktsdagar en stor mängd fiskedammar blifvit grädda så väl inuti staden, som i dess närmaste omgifning, hvilka voro för hälsan föga skadlige så länge de för ordentlig fiskodling omsorgsfullt underhöllos, men med stadens allmänna förfall förföllo äfven de, och deras af- och tillförande rörledningar stoppades, hvarigenom en mängd smärre kärrhålur uppstodo med sumpig mark omkring sig. Dessa omständigheter tillsammanstagne gjorde allt sitt till för att gynna den årliga uppkomsten af frossor synnerligen vårtiderna. Efter det förberörde vattensamlingar försvunnit genom afdikningar, igenfyllningar och draineringar hafva äfven frossorna märkbart här aftagit och då de uppträda sker det i mild form och de vika då lätt för den tjenliga behandling, som står nutiden till buds. Annat var förhållandet för 40—50 år sedan, de ständigt återkommande frossorna behandlades esomoftast med huskurer, som stegrade i hög grad sjukdomens menliga inverkan på njurarna och sålunda grundlade de då så ofta förekommande fallen af vattusot. En omständighet torde härvidlag icke böra med stillatigande förbigås; på de tider då vattusoten så ofta finnes anförd såsom dödsorsak voro åderlätningar till den orimliga grad i bruk att få sjukdomar funnos, för hvilka de icke anlidades eller åtminstone ifrågasattes. Äfven de intermittenta febrarna behandlades sålunda utan betänkande särdeles om vårarne med åderlätning och Sommelius yttrar i sin förutnämnda afhandling de Salubritate Lundæ pag. 20 om vårfrossorna: sæpe ita leves sunt ut unica sanguinis detractio totam absolvat medelam. Dessa methoder i förening med den svaga kost, som befolkningen då gemenligen bestod sig kunde svårligen undgå att frambringa anemiska och hydremiska tillstånd med deras följder; och för den, som ännu har i godt minne dåtidens framfart med bloduttömningar, förefaller det nästan obegripligt att dessa

följder ej bjertare framstodo än de verkligen gjorde. Vattusoten har väl icke under detta namn numera plats såsom dödsorsak i våra tabeller, utan förekommer under den mera speciella benämningen morbus Brighti och detta uti icke så litet antal. Under de senare femårsskiftena utgöra de antecknade döde i denna sjukdom ej fullt 3° af alla de under samma tid antecknade döde, hvaremot under de senare tiotalen af förra och de första af detta århundradet procenten af döde i vattusot varierade emellan 4° och 8°. En konstitutionel sjukdom, som kommer närmast egenskapen af endemisk för Skåne är scrophulosen, och Lund kan derifrån icke undantagas. Skulle man hålla sig till de ordalydelser som begagnats vid dödsorsakernas antecknande, så finner man mycket få anteckningar, som hänvisa på skrofler, uttrycket fistel förekommer någon gång uppgifvet såsom dödsorsak, och med fistel brukade man här och brukar ännu förstå de långvariga körtelsvulster företrädesvis på halsen, hvilka utgöra ett af skroflernas mest framstående symptom. Men om man icke kan vänta att finna skroflor eller något af dess mest iögonfallande symptom angifna såsom dödsorsaker, så är man likväl oförhindrad att skjuta dem såsom grund under andra, hvilka blifvit såsom dödsorsaker antecknade. Hit skulle då kunna föras den ganska rikligen uppgifna tvinsoten, hvilken antagligen rätt ofta kan hafva haft sin grund uti den skrofulösa sjukdomsdiathesen. Men tvinsot är en alltför mångtydig benämning för att man för den utan vidare ledning skall kunna fastställa någon speciel grund.

Om skrofler förekommer intet anfördt hos A. Br. Sommelius (de Salubr. Lund.), hvilket utan tvifvel har sin grund deri att denna sjukdom i början på 1790-talet icke endemiskt förekommit i Lund, åtminstone icke uti någon starkt framträdande grad. När man emedlertid drager sig till minnes, huruledes ifrån de första decennierna af detta århundrade och sedan länge framgent skrofulösa barn med sina röda, ljusskygga ögon, svullna öfverläppar och knöliga halsar mötte, nästan ehvart man vände sig i dessa trakter, har man svårt för att undanhålla den föreställningen att vaccinationen dertill i betydlig mån var skuld; likväl icke så, att vaccinationen påför den vaccinerade skrofelsjuka, utan så att vaccinationen bidragit till att skona en mängd svagare barn från den förgängelse genom koppor och dess följeslagare, hvartill de annars skulle hemfallit, men nu fått qvarstå och erbjuda en tjenlig mark för skrofler att frodas på. Vaccination och potates kommo nästan samtidigt rätt i bruk på denna ort och för några årtionden sedan var den föreställningen allmän att potatisätande var skadligt för

barn såsom vållande skrofler; det förefaller, som skulle detta nära samtida förhållande tyda åt samma håll. Man tyckte sig förmärka att, sedan det allmänare bruket af potates såsom födoämne uppstått, skrofulösa barn i större mängd visade sig, och man trodde att här ett förhållande af orsak och följd måste äga rum; månne man alldeles misstog sig? Jo väl deri att barn nödvändigt ådrogo sig skrofler genom att förtära potates, men måhända icke deri att medelst potatisens tillkomst möjligheten ökades att svagt lifnära en större mängd barn under det att öfriga sundhets eller kanske rättare osundhetsförhållanden qvarstodo oförändrade. Vare sig nu härmed hurusom helst, visst och påtagligt är, att denna sjukdom härstädes i mycket betydlig grad aftagit, hvilket otvifvelaktigt kan tillskrifvas dels en allmänneligen skedd förbättring af bostäder med större mått af luft, ljus, värme och torrhet, dels den rikligare och bättre föda jemte ändamålsenligare beklädnad, som numera kommer barnen till del, äfven de fattigare, hos hvilka skroflerna företrädesvis förekommo. Ty obestridligt är att ehuru, och till och med i samma mån pauperismen tilltagit, har fattigmans lifsförnödenheter blifvit både flera och bättre, ehvad hans egen arbetsförtjenst dertill användes eller de af fattigvård bekostas. Från skroflernas närmaste släktinge tuberkulosen är Lund lika litet, som något annat ställe i landet befriadt; hjernhinnorna, lungorna och tarmkanalen med sina annexer äro de delar, som hvar för sig eller gemensamt här som annorstädes erbjuda säte för tuberkelbildning. Tabellerna göra ingen skilnad på arterna af hjernhinne-inflammationer; men man misstager sig icke om man anser den granulära meningiten vara den här förherrskande arten. Den så ofta förekommande uppgiften af slag såsom dödsorsak i 1:sta och 2:dra lefnadsåren är utan tvifvel mången gång hänförlig till denna sjukdom. För öfrigt förekomma sjukdomar i hjerna och nervsystem icke i någon framstående mängd här antecknade såsom dödsorsaker, utan äro de med termen slag för aflidne i medelåldern eller deröfver någorlunda jemt fördelte på de olika åren. Med afdrag af hjernhinne-inflammationen, som nästan uteslutande förekommit hos barn äro 7,85^o döde i dessa sjukdomar af alla under femårsskiftet 1863—67 antecknade döde. För 60 år sedan var detta procentförhållande 5,19^o; denna dödsorsak synes således hafva tilltagit i senare tider.

Lungtuberkulosen är visserligen ett här aldrig saknad fenomen, men man

misstager sig om man anser den ligga till grund för den öfvervägande dödligheten af bröstsjukdomar, som ostridigt härstädes äger rum.

Det måste medgifvas att Lunds klimat icke är fördelagtigt för respirationsorganerna. Året om men mest vår och höst förekomma tvära temperaturombyten med nästan aldrig hvilande bläst, hvarigenom utom rheumatism, katarrher och inflammationer i luftvägarna uppväckas, än med sådan häftighet att döden deraf förorsakas, än mindre häftigt men ständigt återkommande och såmedelst grundläggande den sjuklighet i lungorna, hvilken till sist uppträder under allmänna benämningen lungsot. Sommelius (*Disp. de Sal. Lund.*) inrymmer stor plats åt de akuta bröstsjukdomarna men tillägger: *Chronicis morbis non notatur urbs nostra; ex his si solummodo ex tabulis mortuorum concludendum esset, pthisis pulmonalis communis diceretur; quod tamen a medicis affirmari nequit* Ut i församlingens äldre anteckningar af dödsorsaker kan man naturligtvis icke vänta att finna andra än uuefärliga och det allmänneligaste betecknande benämningar; sålunda får man hålla till godo med en så allmännelig benämning som bröstsjuka oftast anförd såsom dödsorsak, utan någon antydning om arten af sjukdomen, om den varit akut eller kronisk. Emot uppgiftens allmänneliga riktighet äro tvifvel icke just berättigade, då fråga är om sjukdomsyttningar, som äro så lättfattliga, som bröstets och dessutom de spädare barnens sjukdomar icke äro inräknade. Efter öfverräkning af antecknade antalet döde i bröstsjukdomar och jämförelse med antalet alla döde i hvarje femårsskifte ifrån 1751—1801 visar de förra följande procentserie af de senare: 47°, 40°, 47°, 47°, 49°, 20°, 19°, 23°, 23°, denna procent hade utan fråga blifvit större om icke för det första de minderåriga och sedan en mängd tvifvelaktiga uppgifter blifvit strängt fränskiljda, och denna förmodan vinner så mycket mer i trovärdighet, som uti femårsskiftet 1861—65, der dödsorsakerna äro utförda efter vederbörliga läkareattester, antalet döda i Lund af bröstsjukdomar utgör icke mindre än 36° af alla antecknade döde under skiftet; af dessa 36° komma 23,6° på rent akuta fall. En ej obetydlig stigning af bröstsjukdomarnas antal och verkan såsom dödsorsaker synes af de föregående talen; men huru mycket af denna stigning man kan skylla på senare tidens mera skärpta diagnoser är svårt att säga. Tillbakavikandet af en stor del andra sjukdomar, förut herrskande och verkande såsom dödsorsaker, torde vålla att bröstsjukdomarna i senare tider allt skarpare frfstå. Bland underlifssjukdomar har ända från äldsta tider sjukdom af mask varit

framhållen såsom här allmänneligen förekommande, och skulle uppgifterna i församlingens dödsbok tagas efter orden, så hafva maskar väldeligen grasserat och vållat många dödsfall, ty "död i maskefeber" är en anteckning, som man otaliga gånger ser upprepad särdeles för yngre personer under senare hälften af förra århundradet. Hvilket slag af maskar fråga varit om, uppgifves icke. Termen maskefeber förekommer något besynnerlig för nutidens öron, den tyckes dock icke vara påfunnen af gemene man, utau befinnes i församlingens dödsbok antecknad för barn, döde uti ansedde läkarehus, och har derigenom fått ett slags autorisation. Mag- och tarm-katarrher, koliter o. s. v. med feber förekomma nu som förr rikeligen, och spolmaskar saknas ej heller, men dessa förekomma i våra dagar icke i den oerhörda mängd som förr; det var då alldeles icke någon ovanlig företeelse att få se så väl äldre som yngre personer efter klagan öfver tyngd och tryckning i maghålan, äckel m. m. helt oförmodadt och spontant uppkräka hela kylsen af spolmaskar. Under sådana förhållanden kunde dessa snyltgäster icke blott vara bihang till tarm-katarrher, utau orsak dertill eller åtminstone betydligt förvärrande desamma och sålunda icke utan skäl förläna sjukdomen både benämning och karakter. Numera är masksjukdom icke framstående i jemförlig grad med förra tider; bättre föda och renare vatten torde härtill bidragit. I de sydligare delarne af staden, hvarest företrädesvis den fattigare delen af befolkningen hade sina bostäder, voro brunnarna förr oftast blott djupare gräfdå hålor, ej försedda med brunnkar, och lågt belägna, så att tillflöde dit var lätt öfver den omgifvande feta jordmånen; hurudant brunnsvattnet under sådana förhållanden skulle blifva är lätt att inse. I dödsboken förekommo derjemte flera gånger anteckningar om att både äldre och yngre personer af våda drunknat i dylika brunnar och de förut omnämnda dammarna. Förändringar till det bättre i dessa och liknande hänseenden hafva med raskhet i senare tider blifvit företagna. — Chroniska sjukdomar, som företrädesvis gifva sig tillkänna genom degeneration af väfnaderna såsom kräfta och dyl., förekomma här för det mesta endast såsom importerade hos personer, som derföre här söka bot och äro icke här uppvexte; ej heller hafva hudsjukdomar i allmänhet härstädes fått fotfäste.

Det länder utan tvifvel till en god belysning af arten i ett ställes sundhetsförhållanden att dessa framdragas och skärskådas, huruledes de under en längre följd af år på detsamma stället gestaltat sig, men ej mindre befordras belysning

gen derigenom att de jämföras med samma förhållanden på andra orter. A. Br. Sommelius hade för sin tid 1794 i och för sin oftanämnda Afhandling de Salubritate Lundæ anställt en sådan jämförelse i afseende på några viktiga momenter emellan städerna Lund, Malmö och Landskrona. I medeltal tagne af 15 år uppgifver han för Malmö svenska församling födde 103, döde 105 och för Landskrona födde 65, döde 61, emot under samma tid i Lunds Domkyrkoförsamling födde 87, döde 76, och tillägger att han efter genomgående af dödsanteckningarna för längre perioder i allmänhet funnit att ingendera af de båda förenämnda städerna haft så många friår från de färligare epidemiska sjukdomarna t. ex. de elakartade frossorna och nervfebrarna som Lund, hvarvid han då påpekar den omständigheten att Malmö och Landskrona på den tiden voro omgifne af vallar och grafvar med stillastående vatten. Utan att anställa någon zifferjämförelse emellan de å alla tre ställena upphunna åldersår, efter som de blifvit i dödböckerna antecknade, åtnöjer han sig med att antyda såsom en allmän känd sak att de högre lefnadsåldrarna i större proportion upphinnas i Lund och anför såsom ett karakteristiskt uttryck härför, huruledes anteckningarna i Lund för döde af ålderdomsbräcklighet i vida ringare grad än annorstädes angifva andra än sådana, som äro nära 80 år, sålunda voro t. ex. år 1781 af 40 här antecknade såsom döda af ålderdom de 9 öfver 80 år, och följande året voro af samma antal antecknade såsom döde af ålderdom 6 öfver 80 år. Hvad de senast förflutna 40 åren vidkommer utfaller jämförelsen emellan Malmö och Lund likaledes till fördel för Lund, synnerligen om man dermed jämför Caroli församling i Malmö, hvaremot jämförelsen emellan detta senares S:t Petri församling visar större likhet i förhållanden med Lund. Under de 40 åren 1858—67 hafva i Malmö S:t Petri församling dött före uppnådda 5:te året 35,7 % af alla under tiden döde, hvaremot uti Malmö Caroli församling under samma tid hafva dött före 5:te året 51 % af alla under samma tid döde. I Lund har förhållandet under samma tid och samma afseende varit 30,8 %. Med afseende på uppnådd ålder har Lund ett gifvet företräde, ty då på detta ställe af alla de döde 3,46 % uppnått 80 år, hafva i Malmö S:t Petri församling ej flera än 2,1 % och i Caroli församling endast 0,9 % hunnit denna ålder. Tagas åter, såsom rättast är, båda Malmö församlingar tillsammans och jämföras med Lunds, så uppstår i förra hänscendet 43,4 % mot 37 % och i senare 4,5 % emot 3,46 %. Af alla under samma tid födde i Malmö S:t Petri församling hafva före 5:te året

dött 24,3 % och i Malmö Caroli församling under samma tid dött 25,43 %, hvaremot procenten i Lund af de födde, som dött före 5:te året ej gått till högre än 19,6. Medgifvas måste likväl att nativiteten har betydlig öfvervigt i Malmö, ty emot antalet af de under de sista 40 åren i Malmö S:t Petri församling födde hafva 59,3 % dött och i Caroli församling under samma tid, blott 49,7 %, hvaremot i Lund procenten stigit till 63,7 %, alltså på förra stället behållning af resp. 40,7 % och 50,3 %, emot på senare af endast 36,3 %. Ehuru kort och ofullständig denna jämförelse är — den borde hafva omfattat både längre tid och flera ställen — kan man dock se att Lunds sundhetstillstånd jämfördt med detsamma i Malmö icke undergått någon annan synnerlig förändring sedan 1794, än att nativiteten på det senare stället betydligt ökats, så att ehuru dödligheten i och för sig visst icke är ringa, likväl stort öfverskott måste uppstå och sålunda snabbare tillväxt af befolkningen.

Om sjukvårdsinrättningar härstädes har Lunds äldre historia icke mycket att förmåla. S. Georgii eller S. Sp.-klostret, beläget vid söderport, var den förnämsta inrättningen med det syftet. Detta kloster afsåg likväl mera än sjukvård, och hade i likhet med andra helgeandshus i medeltiden till uppgift att gifva herberge åt fattige resande eller annars i nödställd belägenhet komme främlingar. Med afseende på den i medeltiden gängse spetälskan fanns ett särskildt *domus leprosorum*, det var beläget i öster ett stycke utom staden. Förhållandena emellan dessa 2:ne inrättningar äro i äldre handlingar icke rätt klara. Det synes emedlertid klart att S:t Georgii-klostret med sin kyrka och hospital varit en mycket storartad inrättning; dertill kan slutas dels af de till omfång och byggnadsart ansehliga ruinerna efter dess kyrka, som ännu för några 10-tal år sedan stod qvar, och dels af de många och vidsträckta jordegendomar, hvarmed denna klosterinrättning varit donerad. *Domus leprosorum* åter synes hafva varit en filialafdelning af helgeandshuset och med afseende på smittsamheten af spetälskan hafva fått det aflägsna läget i öster om staden. Denna mening synes äfven Ryzelius i sin *Monasteriologia* hysa. Af alla klosterstiftelser motstod S:t Görans kraftigast reformations-förstörelsen. Döbeln omtalar i sin *Hist. Acad. Lund.* att detta hospital för medicinska studiets skull erhöll tionde från Wadstena kloster; detta synes föga troligt, åtminstone har då en sådan anordning haft kort varaktighet. För öfrigt saknas uppgifter om och i hvilken mån detta hospital för medicinska studiet användes; mycken vigt måste man icke fäst vid detta an-

vändande, ty det är känd sak att St Görans samlade egodelar omsider kommo hvarken Lunds stad eller universitet till något gagn, utan blefvo svårförklarligt för att icke säga svårförsvarligt nog tillagde en hospitalsinrättning i Malmö.

Efter universitetets upprättande hade flere gånger dess Cancellerer, isynnerhet Joh. Gyllenborg framhållit behovet af ett sjukhus, till följe af väckt fråga derom från med. faculteten, men medel till fyllande af ett sådant behof förefunnos icke och R. St. voro ej fallna för anslag dertill. Det är emedlertid betecknande för tiden att Ständerna anslogo medel till byggande af ett ridhus; de anslagne medlen dertill visade sig likväl snart vara otillräckliga, så att något ridhus blef heller icke af, likväl uppfördes murarna till huset, hvilka murar, efter att under många års förlopp hafva stått tomma och med möda skyddats från förfall, omsider, likväl först fram emot våra tider, kommo att omsluta en sjukinrättning med der föranstaltad medicinsk klinik. Först fram på 1750-talet kom frågan om inrättandet af ett sjukhus till afgörande och detta till följe af en rättegång emellan Magistraten och Consistorium Academicum. En Kanonikus och Domkyrko-Cantor i Lund Wessel Pallesen hade af Konung Fr. d. 2:dre 1567 fått till skänks ett jordstykke, Hummerupsmarken kallad, med förbindelse att med afkastningen deraf fortllärande underhålla en af honom enskilt inrättad fattigförsorgningsanstalt i Lund, och W. Pallesens arfvingar hade efter honom åtagit sig samma förbindelse. Jorden var nu blifven ledig och så uppstod tvisten om hvem dispositionsrätten deröfver tillkom, afvensom om lämpligaste sättet att använda afkastningen så att gifwarens mening med gåfvan på bästa sätt sågs tillgodo. Slutligen föll dom hos Kongl. Maj:t 1756, hvarigenom afgjordes att den omtvistade jordens afkastning skulle uppbäras af Consistorium Academicum och användas till underhåll af ett sjukhus, uti hvilket skulle upptagas sjuka så väl från akademiska jurisdictionen, som ifrån staden och från hela provinsen. Ännu 1766 hade likväl frågan om detta sjukhus icke hunnit längre i utveckling än att akademien då förklarade sig icke förmå underhålla det; i anledning hvaraf deputerade af alla 4 stånden i länet beslöto att upprätta ett länslazarett i Lund och dermed förena akademiens nosocomium. Det lilla oansenliga huset som länge väntat på äran att blifva akademiens sjukhus, låg på en den tiden öppen plats, munktomten kallad, som är nu den del af gamla botaniska trädgården, hvilken gränsar intill Bredgatan och som förr var med en mur afstängd från den egentliga trädgården.

Ännu på 1780-talet hade man ej hunnit längre än att underhålla 2:ne sjuksängar så att länets bidrag måtte icke kommit till stånd. 1791 gjordes ett byte emellan akademien och länet, hvarvid munktomten, som under tiden kommit i länslazarettets ego åter afträdde till akademien, och lades då till botaniska trädgården, emot det att det förutnämnda ridhuset öfverlåtts till förenadt läns-lazarett och akademiskt nosocomium; detta ridhus, äfven stallmästaregård kalladt, byggdt på akademiens grund liksom de öfriga sjukvårdsanstalterna, utgör ännu en del af gamla lazarettbyggnaden. Ännu 1809 kunde de gemensamma krafterna ej hålla mer än 8 sjuka uti inrättningen, men efter den tiden har utvecklingen fortgått ganska raskt, redan 1812 inrättades ett institutum clinicum bestående af 12 sängar, till hvilka föreståndaren egde att välja lämpliga sjuka för undervisningen bland de öfrige på lazarettet befintlige sjuke; 1830 kunde samtliga sjukinrättningarna rymma omkring 100 sjuka; — för närvarande äro platssar för 170 och efter d. 1 nästkommande Juli, då den nya Lazarettbyggnaden upplåtes, för 270. Klinikerna så väl för inwertes som utwertes sjuka komma såmedelst att få betydlig utvidgning. Kurhuset är uteslutande länets, ehuru äfven det ligger på akademiens grund; det begagnas äfven för klinisk undervisning.

Af förestående öfersigt öfver Lunds sundhetsförhållanden visar det sig översägligen att dessa under afgångne århundradet jemt fortgått till förbättring; mortaliteten har teml. jemt aftagit så väl i allmänhet, som inom de första lefnads-åren, under det nativiteten varit i jemt årligt tilltagande både absolut och i förhållande till de årligen aflidne; folkmängden måste under sådana förhållanden ökas och den har också på 30 år fördubblats samt utgör nu 10,268 utom Studenter och en stor mängd ungdom, som befolkar våra många skolinrättningar jemte de ganska många personer, som för det mesta bo och vistas här, utan att likväl här vara mantalsskrifna. I jemförelse med sin grannstad visar Lund en bestämd öfvervigt i afseende på upphunna högre åldrar. Af sjukdomar kan icke någon sägas här vara endemisk, och bland sådana sjukdomar, som bruka epidemiskt uppträda och emot hvilka Lund för ingen del kan skryta öfver immunitet, har ingen här på många år visat någon framstående elakartenhet, väl uti ett och annat enstaka fall, men icke såsom epidemi. Äfven under kolera-epidemierna härstädes under åren 1854—5 och 1857—8 steg dödligheten endast under ett år 1857 till 3 %, och af de öfriga nådde endast ett upp till det i England antagna lystrings-talet 2,3 % af hela befolkningen.

De åtgärder, hvilka detta lilla samhälle i senare tider vidtagit och bekostat för att befordra sundhet och trefnad på detta ställe kunna synas obetydliga för främlingar, men för dem, som närmare känna både förändringens vidd och de resurser, som stått till buds för att åstadkomma den, förefalla de i hög grad beaktansvärda. Och fick Lund vänta länge på tillräckliga och ändamålsenliga sjukvårdsanstalter, så har det åtminstone icke numera skäl att klaga öfver härstädes bristande inrättningar i detta hänseende. Länets Landsting har med en frikostighet, hvarmed icke många lära kunna täfla, härvidlag sett till godo så väl länets egna kraf, som universitetets önsksningar. Det ena med det andra inger åt alla, som äro fästade vid detta ställe rika anledningar till belåtenhet, tacksamhet och glädje, och sundare är ingen glädje än den, i hvilken tacksamhet ingår.

Uti universitetets äldre historia förekomma rikligen beskrifningar på härstädes anställda akademiska fester, hvilka efter den tidens sed hufvudsakligen utfördes med latinska orationer, men doctorspromotioner förekommo sällan. Den första medicinæ doctorspromotion, som v. Döbeln i sin historia Acad. Lundensis omtalar såsom här förrättad var den, då han 1721 promoverade den sedermera så ryktbare Professorn och Archiatern Kilian Stobæus — grundläggaren af ett rätt riktadt naturens studium vid detta universitet och såmedelst äfven af medicinens. Sedermera förekommo doctorspromotioner äfven inom medicinska faculteten temligen ofta ända till 1825, efter hvilken tid ingen sådan promotion i den gamla högtidligare formen härstädes företagits, utan hafva de genom nöjagtigt aflagda prof till medicinæ doctors-värdigheten berättigade, under enklare former, bekommit denna värdighet med diplom och insignier af medicinska faculteten genom dess decanus vid det årliga decanatsombytet.

Universitetets nu förhandenvarande Sekularfest har gifvit anledning till en återgång till former mera öfverensstämmande med de flydda tidernas, hvilkas åminnelse man nu velat fira. Medicinska faculteten har härvid funnit ett önskad tillfälle till att så väl för en här befintelig jubeldoctor få under häfdvunna former frambära sin hyllning och lyckönskan, som ock att till några frejdade män inom Skandinavien få erbjuda Medicinæ doktors-gradens värdighet och insignier med önskan att de ville desamma medelst öflig promotion såsom Hedersdoctorer emottaga; och då dessa erbjudanden rönt benäget emottagande och bifall, så kommer i morgon högtidlig Medicinæ doctors-promotion att företagas.

Då **Hans Maj:t Konungen** och **Hans Kongl. Höghet Hertigen af Östergötland** behaga att med sin höga närvaro gifva glans åt den fosterländska högtid, som i dessa dagar kommer att firas af Lunds universitet, vågar jag underdånigst uttala den förhoppningen, att **Hans Kongl. Maj:t** och **Hans Kongl. Höghet** tackas skänka nådig uppmärksamhet äfven åt den promotion, hvilken kommer att af Medicinska Faculteten hållas.

Äfvenledes har jag äran att till öfvervarande af denna promotionsact vördsamast inbjuda detta universitets *Canceller Hans Excellence Herr Grefve GUSTAF ADOLF SPARRE*, hvilken med sin närvaro hedrar universitetets jubelfest.

Till deltagande i promotionsacten inbjuder jag jemväl vördnadsfullt *Herr Procancelleren, Biskopen och Ledamoten af Kongl. Nordstjerneorden Doctor WILHELM FLENSBURG*.

Slutligen inbjuder jag vördsamt och vänligen till bevistande af denna högtidlighet Universitetets *Rector Magnificus* och öfrige *Lärare*, dess *Studerande Ungdom* och alla andra vetenskapernas *Gynnare, Idkare och Vänner*, som vid detta tillfälle glädja oss med sin närvaro.

Samlingen sker kl. $\frac{1}{2}$ 10 f. m. på de ställen och i den ordning hvarom härvarande festkommitté meddelat särskilt underrättelse.

N. H. Lovén.

I.

Jubel-Doctor:

JOHAN BERNHARD PRAMBERG, född i Östra Lyngby af Norra Asbo härad den 30 October 1788, inskrefs efter erhållen undervisning i Lunds Cathedralskola såsom Student vid Lunds Universitet 1804, undergick Filologisk Candidatexamen 1808 och Filosofisk 1809, studerade derefter Medicin och afslutade såväl Medicinæ Candidat- som Licentiatexamen 1812, erhöll efter verkställd tjänstgöring vid sjuk- och barnbördshusen i Stockholm Chirurgiæ Magister-Diplom 1813 och promoverades samma år i Lund till Medicinæ Doctor, utnämndes till Prosector vid Lunds Universitet i September 1813, med hvilken tjänst var förenad skyldigheten att förelasa i Pastoral-Medicin, förordnades 1815 att förestå professuren i praktisk medicin under en kortare tid, speciminerade för sistnämnde professur 1817 och uppfördes derefter på andra förslagsrummet, förordnades att förestå professuren i Theoretisk Medicin under vårterminen 1817 och den Anatomisk-Chirurgiska under ett år från 1 October 1826, var Intendent vid Ramlösa helsobrunn 1828 och befordrades samma år, sedan Professorens Florman erhållit lifstids tjänstledighet, till Ext. ord. tjänstgörande Professor i Anatomi och Chirurgi med säte och stämman i Medicinska Faculteten med bibehållande af Prosectorsbefattningen, uppfördes på andra förslagsrummet till Anatomiska Professuren i Upsala 1829, utnämndes 1832 till Ordinarie Professor i Anatomi och Chirurgi vid Lunds Universitet samt sökte och erhöll 1847 transport till professuren i Obstetrik, med hvilken då den chirurgiska professuren blifvit förenad; utnämndes af Kongl. Maj:t i nåder till Riddare af Kongl. Nordstjerneorden 1854 och erhöll 1857 nådigt afsked från professors-embetet med lönens bibehållande.

Af trycket utg.: Dissert. acad.: Qua ratione medicina empirica et rationalis ad Disciplinæ emolumentum optime conjungi possint, 1817. — Observationes anatomicæ in Syndesmologiam, 1817. — De conformatione articulorum corporis humani ossea, generatim spectata ejusque vi et efficacia in motus, quorum ipsi sunt potentes et luxationes, quibus sunt obnoxii p. I, II, 1829. — De ligandarum torquendarumque arteriarum ratione et usu. p. I—IV, 1830. — De textura, proprietatibus, vita et metamorphosi partium articulorum ossearum, 1830. — De cognitione aberrantium vasorum præcipue arteriarum medico necessaria et exemplis notabiliorib. in Theatro anatom. etiam nostro observatis illustrata p. I—IV, 1834, 35, 37. — De foetu monstroso judicio Medici submisso p. I, II, 1838, 40. — De retroversione uteri a retroflexione distinguenda et diagnoscenda, 1846.

II.

Heders-Doctorer:

Svenskar:

JOHAN WILHELM ZETTERSTEDT, född 1785, Student 1805, Filosofie Doctor 1808, Botanices Docens 1810, Botanices Demonstrator och Historiæ Naturalis Adjunkt 1812, erhöill Professors namn, heder och värdighet 1822, Akademi-Sekreterare 1828, uppförd i första rummet på förslag till Zoologiæ Professor i Lund 1832, Botanices et Oeconomix Practicæ Professor 1839, Universitetets Rector 1846—1847, Professor Emeritus 1853, Filosofie Jubel-Doctor 1859; Riddare af Kongl. Wasa-Orden 1832, af Kongl. Nordstjerne-Orden 1851, och af Kongl. Danska Dannebrogss-Orden 1850, Kommendör af Kongl. Wasa-Orden 1865, Ledamot och Hedersledamot af 18 in- och utländska lärda Sällskaper. Hans namn har af åtskilliga länders Naturforskare och Skriftställare blifvit uppkalladt och förvaradt uti 4 örtspecies och 28 djurspecies; Företagit naturhistoriska resor till de flesta provinser inom fäderneslandet samt trenne särskilda gånger till Sverges och Norges lappmarker; beskrifningen öfver en af de sistnämnda resorna har af Svenska Akademien blifvit belönad med Lundbladiska priset.

Af trycket utg.: Flera vetenskapliga arbeten, deribland Diptera Scandinaviæ i 14 tomer, för hvilket verk Vetenskaps-Akademien tilldelat honom sin stora Guldmedalj öfver Linné.

SVEN NILSSON, född 1787, Student 1806, Filosofie Doctor 1811, Docens i Naturalhistorien och Amanuens vid Naturalie-Kabinetten 1812, Adjunkt i Ekonomien 1816, *Medicine Kandidat* 1818, Musei Intendent 1819, erhöill Professors namn, heder och värdighet 1821, samt rättighet till professors löne-tour 1822, efter förordnande iurattat Kongl. Vetenskaps-Akademiens i Stockholm Zoologiska Museum 1828—1831, Historiæ Naturalis Professor 1832, Universitetets Rector 1845—46, Promotor i Filos. Fakulteten 1853, Professor Emeritus 1856, Jubel-Doktor 1862; Kommendör af Kongl. Nordstjerne-Orden och af Dannebrogss-Orden, Riddare af Kongl. Wasa-Orden och af Kej. Fr. Heders-Legionen; Ledamot af Akademier och lärda Sällskap i deras Zoologiska, Geologiska eller Archaologiska afdelningar i Sverge, Norge, Danmark, Finland, Tyskland, Italien, England, Amerika och Irland, tillsammans 31. Ett fossilt växtslagte, *Nilssonia*, tillhörigt Juraformationen och först upptäckt vid Höör i Skåne,

har efter honom blifvit uppkalladt, äfvensom åtskilliga species af djur och fossila växter. Företagit resor i vetenskapligt ändamål, en längre tid årligen, till de flesta trakter af södra och mellersta Sverge, fyra gånger till Norge, deribland en gång inom polcirkeln, dessutom till Danmark, Tyskland, England, Irland, Frankrike, Belgien, Holland m. m. till de flesta ställen flera gånger. Tvenne gånger haft uppdrag af Svenska Regeringen att undersöka fiskeriernas tillstånd vid Rikets vestra kust och att derom afgifva berättelser.

Af trycket utg.: Skandinavisk Fauna, 4 delar i 6 band, de flesta i nya upplagor. — *Petrificata Suecana* form. cret. *Prodromus ichthyol. Scan.* — *Historia molluscorum Scan.* — *Illuminerade fig. till Skand. Fauna* 2 band. — *Nordens Ur-inwånare* Lund 1838—43. — *Bronsåldern* Sth. 1862—64, öfvers. på Tyska i Hamb. 1863—1866. — *Stenåldern* 2:dra uppl. Sth. 1866; 3:dje uppl. på Engelska, London 1868, på Franska, Paris 1868, på Tyska, Hamb. s. å. Dessutom en mängd smärre Afhandlingar. Två gånger, 1836 och 1856, erhållit Kgl. Vetenskaps-Akademiens stora guldmedalj öfver Linné, Kgl. Carl Johanspriset, 50 dukater, af Svenska Akademien på dess högtidsdag 1862.

ELIAS MAGNUS FRIES, född den 15 Aug. 1794, enda barnet af Prosten och Kyrkoherden i Femsjö, Jubel-Doctorn Theodor Fries och Sara Elisabeth Vernelin, inskrifven i Wexjö skola 1803, Student i Lund 1811, Filosofie Magister derstädes 1814, *Botanices Docens* s. å., *Botanices Adjunkt* 1814, förestod Botaniska Professuren 1817—1818, hvilket förordnande under följande åren ofta förnyades, erhöll Professors namn, heder och värdighet 1824, tillika *Botanices Demonstrator* 1828, *Oeconomiae-practicæ Professor* i Upsala 1834, Akademien *Rector Vårterminen* 1839 och 1853—54, *parenterade* öfver H. M. Carl XIV 1844, Upsala Universitets representant vid riksdagarne 1844, 1847, Ledamot i Komitteen för Ecclesiastikstatens pensionsinrättning 1846, för utarbetande af Universiteternas nya statuter 1848, för organiserande af Ulltuna Landbruksinstitut, ledamot i Direktionen öfver detsamma 1845—50, *Botanices* och *Oec. practicæ Professor* jemte Direktör af Botaniska Trädgården 1851, erhöi som emeritus afsked 1859, Jubel-Doctor 1865, Ridd. af Kgl. Nordstjerne-Orden 1839, *Commendör* 1856, *Commendör med stora Korset* 1865, Riddare af Kongl. Danska Dannebrogssorden 1843, *Commendör* 1863, Kongl. Vetenskaps-Societeten i Upsala ständige Sekreterare 1844—1867, och vid denna befattnings nedläggande vald till Hedersledamot, Ledamot af Kgl. Svenska Akademien 1847, Kgl. Vetenskaps-Akademien i Stockholm 1821, Kgl. Landbruks-Akademien (Hedersledamot 1854), Kgl. Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademien (Hedersledamot 1855), Kgl. Svenska Läkaresällskapet i Stockholm, Kgl. Fysiografiska sällskapet i Lund, Kgl. Vetenskaps- och Vitterhetssällskapet i Göteborg (Hedersledamot), Ledamot af Kejs. Acad. Naturæ Curiosorum, Kejs. Vetenskaps-Akademien i Petersburg och Finska i Helsingfors (Hedersledamot), Kgl. Danska Videnskaberne sällskap i Köpenhamn, Kgl. Vetenskaps-Akademierna i Berlin, München, Manchester, Amerikanska Vetenskaps-Akademien i Boston, Academia Lynceorum i Rom, Linneanska Societeten i London, Naturforskande sällskaperna i

Berlin, Halle, Leipzig, Brünn, Lille, Caen, Rouen m. fl., Botaniska sällskapet i Regensburg, London, Edinburg, Köpenhamn, Helsingfors, pro Flora et Fauna Fennica, m. fl.

Af trycket utgifna arbeten: utom talrika disputationer, programmer, flercaldiga uppsatser i Akademier, lärda och ekonomiska tidskrifter, så väl in- som utländska; Flora Hallandica 1817—1818. — Observationes Mycologicæ Haniæ I, 1815, II, 1817. — Systema Mycologicum, Vol. I—III, Lundæ et Gryphiæ 1820—1829. — Elenchus fungorum, Gryphiæ 1829. — Stirpes Agri Femsjencensis, Lundæ 1825. — Novitiæ Floræ Suecicæ, ed. 2, Lundæ 1828. Dertill äro i disputationens form utgifne Mantissæ Floræ Suecicæ I, Lund 1832, II, III, Upsala. — Lichenographia Europæa reformata, Lund 1832. Härför erhöill författaren af Kgl. Vetenskaps-Akademien Linneanska Guldmedaljen. — Flora Scanica, Upsala 1835—1836. — Epierisis Systematis Mycologici, Upsala, 1836, 1832. — Symbolæ ad Historiam Hieraciorum, Upsala 1848. — Summa Vegetabilium Scandinaviæ, I, 1847, II, 1849. — Reliquiæ Afzelianæ, Upsaliæ, 1860. — Novæ Symbolæ Mycologicæ, Ups. 1851. — Epierisis generis Hieraciorum, Ups. 1862. — Botaniska Utflygter, I Band, andra uppl, Stockholm 1853 II, ibid. 1852, III, ibid. 1864. — Monographia Hymenomycetum Sueciæ, Vol. I, Ups., Vol. II, Ups. 1863. — Oratio panegyrica in memoriam Caroli Johanne, Ups. 1844. — I Manuscript till Kgl. Svenska Akademien inlemnadt en Kritisk Ordbok öfver Svenska växtnamn. — Bevistade Tyska Naturforskarnes möte i Berlin 1828, Skandinaviska i Köpenhamn 1840, 1847, i Stockholm 1842, 1851, 1863. Vid mötet 1851 mötets vice Ordförande, vid öfrige vald till Ordförande i Botaniska sectionen.

SVEN LUDVIG LOVÉN, född i Stockholm d. 6 Januari 1809; Fadren Handels-Borgmästaren derstädes Christian Lovén, Modren Maria Catharina Norling, Student i Upsala Vårterminen 1823 och i Lund Höstterminen 1824, Philos. Magister 1829, Docent i Zoologi vid samma Universitet 1830, Intendent vid det Naturhistoriska Riks-Museum och Professor 1844, Riddare af Kgl. Nordstjerne-Orden, Officier af Kgl. Belgiska Leopolds-Orden, Riddare af K. D. Dannebrog-Orden, Ledamot af Kongl. Vetenskaps-Akademien, Kongl. Landtbruks-Akademien, Kgl. Fysiografiska sällskapet i Lund, Kgl. Vetenskaps- och Vitterhetssamhället i Göteborg, Svenska Läkaresällskapet, Utländsk ledamot af Academia Germanica Naturæ Curiosorum, cognomine Cuvier, Linnean Society och Zoological Society i London, K. K. Zoologisch-Botanische Gesellschaft i Wien, Kongl. Ost-Preussische Physikalisch-Ökonomische Gesellschaft i Königsberg, Korresponderande Ledamot af Academia Cæsarea scientiarum Petropolitana, Geological Society i London, Société Philomatique i Paris och Société des Sciences naturelles i Strasburg.

ALEXANDER HARTELIUS, född d. 42 Dec. 1813 i Förslöf, erhöill efter år 1844 afslutade vederbörliga examina vid Lunds Universitet och Carolinska Medico-Chirurgiska Institutet i Stockholm förordnande att förestå Prosectorstjensten vid Lunds Universitet och utnämndes sedan till Anatomie Docens, bestridde under de närmast följande åren enligt sarskilde förordnanden professurerna i Anatomi, Obstetrik och Praktisk Medicin, utnämndes år 1848 till Bataljonsläkare vid Kgl.

Södra Skånska Infanteriregementet, erhöill 1851 statsbidrag till en utländsk resa i vetenskapligt ändamål, blef Regementsläkare vid förutnämnde regemente 1858, samt fick sig nådigst tilldelad Kgl. Nordstjerne-Orden år 1865, Medlem af Physiografiska sällskapet i Lund.

FREDRIK LUNDBERG, född i Lund den 24 April 1825, aflade derstädes Studentexamen den 3 December 1842, Mediko-filosofisk examen den 20 December 1844, Medicine Candidatexamen den 21 December 1847, Med. Licentiatexamen den 20 Juni 1849, bestred såsom tillförordnad Provincialläkaretjensten i Wemdalens distrikt af Jemtlands Län 1849—50, och Bataljonsläkaretjensten vid Konungens Svea Lifgarde 1852, tillförordnad Professor vid Kgl. Veterinär-Inrättningen i Stockholm 1852—59, utnämnd till Professor den 6 Augusti 1859, förordnad till Föreståndare för samma institut 1862. Riddare af Kongl. Nordstjerne-Orden 1866.

Af trycket utg. tillsammans mnd Professor J. G. H. Kinberg: Tidskrift för Veterinärer, Hästvänner och Landtbrukshushållare, 3 årgångar (1861—63) å 4 häften. — Anteckningar om några utländska Veterinärskolor, 1862. — Om Mjeltbrand, 1864. — Tidskrift för Veterinär-medicin och Husdjursskötsel, 4 årgångar (1864—1867) å 5 häften.

Norrmän:

CHRISTIAN PETER BIANCO BOECK, född i Kongsberg den 5 September 1798, blef Student 1817 och aflade medicinsk embetsexamen 1824, företog under åren 1825—27 med understöd af stipendium en utländsk resa för att studera veterinärvetenskapen och utnämndes 1828 till Lector i denna vetenskap, företog 1837 på statens bekostnad en resa till Sverige för att taga kännedom om detta lands veterinärskolor, stuterier och schäferier och åtföljde 1838 den franska, för vetenskapliga ändamål företagna expeditionen till Finmarken och Spetsbergen, utnämndes 1840 till Professor i Physiologi, comparativ Anatomi och Veterinär-medicin, erhöill 1844 Franska Hederslegionens riddarekors, 1857 Kongl. Svenska Nordstjerne-Ordens, 1863 Kongl. Norska St. Olafs-Ordens samt utmärktes 1866 med erhållandet af sistnämnde ordens Commendörs kors, erhöill för en physiologisk apparat den stora medaljen på utställningen i Paris 1855; medlem af Vetenskapssällskapet i Christiania, i hvilket han fungerat dels som ordförande dels som vice ordförande; medlem af Norska Vetenskapssällskapet i Trondhjem, af Läkaresällskaperna i Stockholm och Köpenhamn, af "Verein zur Förderung der Staatsarzneikunde" i Wurtemberg, af Kongl. Svenska Vetenskaps-Akademien, af Vetenskaps- och Vitterhetssamhället i Götteborg, Kongl. Vetenskaps-Societeten i Upsala och K. K. Zoologische-Botanische Gesellschaft i Wien.

Af trycket utg.: Afhandlingar i "Magazin for Lægevidenskab", i "Eyr" i "Norske Univ. och Skole-Annaler", i Svenska Vetenskaps Akad. Handl., i "Ugeskrift for Medicin och Pharmacie", i Förhandlingar vid de Skandinaviska Naturforskarnes möten m. fl. I utarbetandet af Pharmacopea Norvegica 1854 har han tagit väsentlig del.

CARL WILHELM BOECK, född 1808 i Kongsberg, blef Student vid Christiania Universitet 1827 och undergick medicinsk examen 1831, anställdes efter en under ett år företagen resa i Sverige, Danmark och Tyskland såsom Läkare i Kongsberg 1832, erhöll 1840 af Norska Regeringen resstipendium, för att i utlandet studera hudsjukdomarna och särskilt Spetälskan, och begaf sig efter att hafva tillbringat en vinter i Paris öfver Italien till Grekland, hvarest tillfälle erbjöds honom att taga närmare kännedom om de der förekommande formerna af Spetälska, äfvensom att bekräfta att dessa äro enahanda med dem, som förekomma i Norden, utnämndes 1846 till Lector vid Christiania Universitet och 1854 till Professor; var 1845 Storthingsman för Kongsberg.

Bland utgifna vetenskapliga arbeten må anföras ett större verk "Om Spedalsk-hed", utgifvet i förening med Öfverläkaren Danielsen i Bergen och prisbelönt af Academie des sciences i Paris, likaledes ett större verk "Samling af lagtagelser om Hudens Sygdomme" samt "Recherches sur la Syphilis".

ANDERS CHRISTIAN CONRADI, född den 1 Juni 1809 i Tönsberg, hvar-est fadren var Apothekare, blef 1825 Student vid det Norska Universitetet, undergick philologisk-philosophisk examen 1826 och medicinsk embetsexamen 1831, sändes straxt derefter af den Norska Regeringen till Hamburg för att studera Cholerasygdomen, som då herrskade i en stor del af Europa, utnämndes 1833 till Corps-läkare i den Kongl. Norska Cavalleri-Brigaden och var derjemte från 1835 till 1837 Reservläkare på Riks-Hospitalets Medicinska afdelning, företog sistnämnda år med offentligt understöd en vetenskaplig resa till utlandet och utnämndes 1841 till lärare vid Christiania Universitet uti Pathologi, Therapi och Medicinsk Klinik, hvilket embete fortfarande af honom innehafves. Medlem af Medicinska och Vetenskapssällskaperna i Christiania, Kongl. Vetenskapssällskapet i Trondhjem, Läkaresällskapet i Stockholm, Badische Gesellschaft für Staatsarzneikunde samt Hedersledamot af Kongl. Vetenskaps- och Vitterhetssamhället i Göteborg.

Har från trycket utgifvit och offentligen försvarat en för Medicinæ Licentiat-Graden författad afhandling "De auscultatione obstetricia" 1837, vidare "Lunge- och Hjertesygdommens Diagnostik och fysikalske tegn" samt en mängd större och mindre arbeten i de Norska Medicinska Tidskrifterna.

DANIEL CORNELIUS DANIELSEN, född i Bergen den 4 Juli 1815, undergick Medicinsk embetsexamen 1838 med erhållande af högsta betyg, vistades ett år derefter vid Christiania Universitet för idkandet af studier i physiologi, pathologisk anatomi och kemi i afsigt att bereda sig till vetenskapliga undersökningar af den då föga påaktade Spetälskan, började under vintern 1839—1840 att i St. Jörgens hospital i Bergen anställa iakttagelser öfver nämnde sjukdom och erhöll i och för dessa iakttagelser vidare fortsättande understöd af den Norska Regeringen, utnämndes 1840 till Corps-läkare i Norska Armeen, företog 1843 en vetenskaplig resa till Berlin, Wien och Paris, utnämndes 1846

till Öfverläkare vid Lungegaards hospital (sjukvårdsanstalt för Spetälske), erhöll samma år resstipendium för att under ett år i utlandet fortsätta sina studier öfver hudsjukdomarne och tillbragte derföre största delen af året 1847 i Paris, besökte under samma år flera sjukvårdsanstalter i Schweiz, Lombardiet och Sardinien; sedan 1852 föreståndare för Naturhistoriska afdelningen af Bergens Museum, företog 1853 åter en vetenskaplig resa till England och Frankrike och var under åren 1859—1860 och 1862—1863 representant för staden Bergen på Norges Storting, af H. M. Konung Carl XV utnämnd till Riddare af St. Olofs-Orden, af Konungen i Belgien till Riddare af Leopolds-Orden och af Kejsar Napoleon III till Riddare af Hederslegionen, kallad till medlem i Kongl. Norska Vetenskapssällskaperna i Trondhjem och Christiania, Svenska Läkaresällskapet i Stockholm, Vetenskaps-Societeten i Upsala, samt af lärda Samfund i Paris, Berlin, Wien och Breslau.

Utom flera afhandlingar i Medicin och Zoologi har han i förening med Prof. Wilh. Boeck 1847 utgifvit ett större arbete "Om Spedalskhed" med Atlas af 24 färglagda plancher, hvilket verk 1854 prisbelöntes af Franska Institutet (Academie des Sciences), likaledes med Prof. W. Boeck ett större planchverk öfver hudens sjukdomar med text på Norska och Franska språken, i förening med Prof. Sars och Conservator Koren 2;dra Hft af Fauna Littoralis Norvægiæ.

JOACHIM ANDREAS VOSS, född den 10 September 1815, tillbragte sin första ungdom såsom sjöman och undergick vid 17 års ålder Styrmans-examen, lemnade 1833 på sina Föräldrars bestämde begäran sjömannayrket och var redan 1836 färdig med examen artium, undergick 1837 examen philosophicum och 1842 examen medicum, förrättade derefter tjenst vid Rikshospitalets särskilda afdelningar, tjenstgjorde som Amanuens under tre år vid Zootomiska Museum under Prof. Christian Boeck och var 1843 Uppbördsläkare på ett örlogsfartyg, anställdes som läkare under sommaren 1844 vid Eidsvold, utnämndes 1845 till Reservläkare vid Rikshospitalets afdelning för hudsjukdomar, var från 1846 till 1849 Reservläkare vid samma hospitals chirurgiska afdelning, studerade under åren 1849 och 1850 Anatomi och forensisk Medicin i Berlin, Paris och London och anställdes som Universitetslärare i nämnde vetenskaper 1850, har sedermera företagit vetenskapliga resor i Europa, Nordamerika, Ægypten och Palestina.

Under 20 år 1846—1866 har han varit en af Redaktörerna för "Magasin for Lægevidenskabem".

Danskar:

JOHN RÖRBY, född 1802 i Köpenhamn af Danska föräldrar, tillbragte sin första ungdom i Norge, hvarest hans fader var anställd som Kongl. Embetsman, återvände 1816 med sin fader till Danmark och inskrefs 1820 såsom student vid Köpenhamns Universitet, undergick 1821 philologisk-philosofisk examen, studerade derefter under 5 år såväl vid den dåvarande chirurgiska Akademien som vid den Medicinska Faculteten, och undergick vid nämnde Akademi Medicinsk-chirurgisk examen 1826 samt utnämndes året derefter till lärare

vid densamma, var från och med 1834 till och med 1836 andre Chirurg vid Fredriks hospital, företog med stipendium från Fredriks hospital och med Kungligt understöd i vetenskapliga ändamål en treårig resa till utlandet, anställdes efter återkomsten till fäderneslandet 1839 såsom Regements-Chirurg vid Husar-Regementet och blef 1842 Öfverläkare vid Kongl. Hästgardet, fungerade samtidigt såsom Öfverläkare vid Garnisons-hospitalet i Köpenhamn till 1846 och utnämndes 1847 till Riddare af Kongl. Dannebrogssorden, erhöll 1848 befallning att företaga en resa i Hannover, Holland och Belgien, för att inhemta fullständig kännedom om organisationen af Militärläkareväsendet i dessa länders armeer, men måste då det Slesvig-Holsteinska upproret snart derefter utbröt från Holland skyndsamt begifva sig hem, för att såsom Militärläkare träda i tjenstgöring, fungerade under det derpå följande kriget som Brigad- och Ambulance-Läkare 1848—1849 och som Divisionslakare 1850—1851, erhöll i nåder Dannebrogsmännens hederstecken och utnämndes 1853 till Professor Honorarius, beordrades 1854 att vara medlem af den Kongl. Directionen för Fredriks-hospitalet, med hvilken befattning ännu fortfäres, anställdes under krigsåret 1864 såsom Corps-Stabsläkare vid den activa Armeen, utnämndes samma år af H. Konungen af Sverge och Norge till Riddare af St. Olofs-Orden och erhöll efter krigets slut Kongl. Danska Dannebrogss-Ordens Kommendörskors, fick derefter på begäran nådigt afsked från Militär-läkaretjensten och utnämndes samtidigt till Etatsråd.

SÖREN ESKILSEN LARSEN, född den 16 Februari 1802 i Kjerteminde på Fyn, åtnjöt skolundervisning vid Odense skola och inskrefs som Student vid Köpenhamns Universitet höstterminen 1822, undergick examen artium samma år och philologisk-philosophisk examen 1823 med högsta betyget i båda dessa examina, studerade derefter under 5 år vid Universitetet och den då varande Chirurgiska Akademien, undergick efter att vid "Almindeligt hospital" hafva utvecklat sin praktiska duglighet under ledning af Etatsråd Thal, embetsexamen vid nämnde Academi 1828 med betyget "Förste med Utmärkelse", anställdes den 9 December 1829 som Lärare vid Chir. Akademien och utnämndes 1836 till Reservchirurg vid Kongl. Fredriks hospitalet i Köpenhamn, emottog den 25 November 1837 Regements-Chirurgs namn och värdighet och erhöll den 17 November 1842 "Anciennetet" i Armeen, utnämndes den 25 Mars 1843 till Öfverchirurg vid "Almindeligt hospital" och efterträdde såsom sådan sin högtaktade lärare Etatsråd Thal, utnämndes den 13 Mars 1847 till Professor och den 6 October 1853 till Riddare af Kongl. Danska Dannebrogss-Orden, erhöll på begäran efter 20 års verksamhet som Öfverläkare afsked från denna sin befattning 1863 och hedrades samma år med att af H. M. Konungen af Danmark utnåmnas till Etatsråd.

Flera läkarevetenskapliga afhandlingar äro af honom utgifna i den fordna "Ugeskrift for Læger" i det Kongl. Med. Sällskapets Berättelser samt företrädesvis i den samling af Hospitalsmeddelanden, som under 5 år utgafs af samtliga Hospitals-Öfverläkare.

JOHANNES JAPETUS SMITH STEENSTRUP, född den 8 Mars 1813 i Vang's prestgård i Thy (Norra Jutland, i hvilken provins hans föräldrar och förfäder i tredje, fjärde m. fl. led beklädt prestembeten); dimitterades 1832 från Aalborgs Kathedralskola till Universitetet och aflade der Examen artium samt Examen Philosophicum 1833, båda "med bedste karakter" (högsta betyget); tillbragte derefter $1\frac{1}{2}$ år i sitt hem i Thy såsom lärare för yngre bröder och under sjelfstudium i naturen; fortsatte från år 1835 vid Köpenhamns Universitet medicinska och naturhistoriska studier, till en del med offentligt understöd; vann under dessa sina studii-år ett af det "Kongelige danske Videnskabernes Selskab" utsatt pris för undersökningar rörande de förhållanden, under hvilka barrträds-stammar förekomma i Danmarks torfinossar (1837), och Universitetets medalj i guld för en prisafhandling om foglarnes flyttningar och fiskarnes vandringar. — S. åtföljde 1837 Professor FORCHHAMMER på en geognostisk undersökningsresa till Bornholm och företog, på föranstaltning af "det Kongl. Rentekammer", 1838 en resa för att undersöka Norra Jyllands torfinossar, samt i förening med dåvarande candidatus polytechnices J. C. SCHYTHIE (nu Commendant i den Chilensiska fastningen Puntas Arenas vid Magellanssundet) på Kunglig befallning en tvåårig (1839—40) resa till Island för att undersöka denna ös geognostiska förhållanden. Blef året efter hemkomsten ($2\frac{4}{9}$ 1841) anställd såsom Lector i Mineralogi och Botanik vid Sorø Akademi. I denna ställning unnades honom tid att offentliggöra de förut anställda undersökningarne öfver torfmossarne: "Geognostisk-Geologisk Undersøgelse af *Skovmoserne Vidnesdam og Lillemose i det nordlige Jylland*" (det Kongl. Danske Videnskabernes Selskabs Skrifter IX D. 1842) samt de två större akademiska programmen: "Om Fortplantning og Udvikling gjennem vextende Generations-rækker, en særegen form for Opfostringen i de lavere Dyreklasser. Udgiven som indbydelsesskrift till Examen Artium og den offentlige Examen ved Sorø Academie i Juli 1842. Kbhvn 1842. 4:o", och "Undersøgelser over Hermaphroditismens Tilværelse i naturen. Et naturhistorisk Forsøg. Program fra Sorø, Kongens Fødselsdag 1844. Kbhvn 1846. 4:o." Under samma tiderymd infaller en flere månaders resa till Skotland och Färöarne, då S. hade det hedrande uppdraget att som naturforskare beledsaga H. Kongl. Höghet Kronprinsen Fredrik (sedermera H. M. Fredrik den VII) till dessa trakter; hemvägen tilläts det honom att taga öfver Norge.

I November 1845 blef S. i allmänna Etatsrådet Prof. REINHARDTS ställe kallad till Professor extraordinarius i Zoologi vid Köpenhamns Universitet och till förståndare för dess zoologiska Museum; d. 4 Juni 1848 tillika till med-directör för det Kungl. Naturhistoriska Museum; den 1 September 1850 Professor ordinaris och d. 12 September 1862 vald till medlem af Consistorium; efter föreningen af Universitetets och de Kungliga Zoologiska Museerna "Formand for Museumsraadet"; har — med undantag af mötet i Christiania 1844, under hvilket han vistades på Färöarne — från 1842 deltagit i alla Skandinaviska Naturforskaremöten.

Blef 1842 upptagen till medlem af det "Kongl. Danske Videnskabernes Sel-

skab" och valdes 1866 efter Conferensrådet Forchhammers död till dess secretär; 1857 medlem af Kgl. Vetenskaps-Akademien i Stockholm. 1859 af Kgl. Vetenskaps-societeten i Upsala, af den Kgl. Bayerska Akademiens matematisk-fysiske class och af "The Royal Society of London", samt är dessutom hedersledamot, medlem och corresponderande medlem af många andra utländska Akademier och sällskaper. I den naturhistoriska föreningen i Köpenhamn har han i mer än två decennier varit medlem af styrelsen och deltagit i redactionen af dess vetenskapliga meddelanden.

Blef d. 31 Jan. 1850 utnämnd till riddare af Dannebrogen, d. 20 Juli 1860 till riddare af nordstjerneorden, erhöi den 6 Oct. 1860 "Dannebrogsmännens" hederstecken (Silfverkorset); 1867 utnämnd till verkligt Etatsråd.

Steenstrups vetenskapliga arbeten gå till en stor del i de riktningar, som be-tecknas af de tre ofvannämnda afhandlingarne, i det de dels sysselsätta sig med djurens fortplantning och utveckling samt deras parasitlif (här nämnes ytterligare: *Cephalopodernes Hectocotylidannelser*" i det Kongl. D. Vid. Selsk. skrifter. 5. R. IV. D. 1856.) dels med Danmarks och dess växt- och djur-organismers och dermed också dess innebyggares historia i förhistorisk tid. Till arbetet öfver Torfmossarne sluter sig en del mindre meddelanden till kunskap om den djurfåuna, hvilken var samtidig med de äldsta culturtillstånden i landet (Stenåldren och om den rätta uppfattningen och begränsningen af dessa culturtidevarf; af dessa skrifter framhållas här den större och utförligare: "Bidrag til *Geierfuglens* (*Alca impennis*) Naturhistorie og særlig til Kundska-ben om dess tidligere udbredelseskreds" (Nat. Foren. Vet. medd. f. 1855. Kbhvn 1857; med Kort og Tavle); de genom flere årgångar af "Kgl. Vid. Selsk. Oversigt gående och i förening med Conferensrådet FORCHHAMMER och Etatsrådet WORSAAE utgifna undersökningarne i geologisk-antiquarisk riktning; "Om den af Prof. Worsaae fremsatte Tvedeling af Stenalderen i Norden i en yngre og en ældre (i samma Oversigt" för 1861; med många trädsnitt och chemi-tyt.): "Et Blik paa Natur- og Oldforskningens Forstudier til Bevarelsen af Spørgs-maalet om Menneskeslægten's tidligste Optræden i Europa (1ste Afsnit, Universi-tetsindbydelsesskrift til Reformationensfesten 1862); "Om *bembrecciorna* vid Adriatiska och Medelhafvet" (Kgl Sv. Vetensk.-Akadem. öfversigt 1859; Bref till Hr Prof. Sundevall), m. fl. — Men en annan del af S:s skrifter är rent zoologisk, dels mera berörande vissa djurformers byggnad och deras plats i systemet, dels rent be-skrifvande. Till de första höra: "Om Skjævhed hos Flynderne og navnlig om Van-dringen af det övre Öie fra Blindsiden til Öiesiden tvers gjennem Hovedet o. s. v."; "Om Gjællehulens Bygning hos visse Hvarrer og andre Flyndre"; "Tandskiftet hos Sælerne"; "Hvalrossens Stilling til Sælerne"; "*Anomias* Stilling til de andre Mus-linger"; "Om æggene hos *Myxine glutinosa*"; "de Danske Frøers og Tuders Vin-terliv", m. m. — Til de sednare: Meddelanden om *Xenobalanus globicipitis*, *Myrio-trochus Rinkii*, *Rizochilus antipathum*, *Philiithys Xiphiæ*, *Herophila regia*; arterna af släktet *Isis*; flere bidrag till kännedomen om oceaniska och litorala Bläckfiskar (*Cephalopodes*), om *Sabella marsupialis*, Gmel. — Till båda: de af honom i förening med hans trogne medarbetare vid muséet Dr F. C. LÜTKEN utgifna afhandlingarne om det öppna hafvets *parasitkräftor* och *Lernæer* (Vid. Selsk. Skr. V. B. med 15 plancher) och om *Mola*-släktet (best. fra VIII. B. i uddrag. Overs. 1862).

III.

Med. Licentiat, hvilka efter behörigen aflagda prof, komma att till
Med. Doctorer promoveras.

CARL AUGUST BLIX föddes i Mariestad den 8 November 1837, af föräldrarne Häreldshöfdingen Gustaf Wilhelm Blix och hans fru Jeanna Magdalena Blix, född Bredberg, aflade efter genomgångna elementarstudier vid läroverken i Wenersborg och Skara Studentexamen i September 1856 vid Upsala Universitet, Medico-philosophisk examen dersammastädes i Maj 1858, undergick Chirurgie Candidat-examen i Maj 1861 vid Carolinska Medico-Chirurgiska Institutet i Stockholm, hvarest äfven Medicine Licentiat-examen i October 1865 aflades, disputerade för medicinska graden i Maj 1868 vid Lunds Universitet; Amanuens vid Pathologiskt-Anatomiska Institutionen i Stockholm under åren 1863, 1864, Amanuens vid Allmänna Barnbördshuset i Stockholm under år 1866, Amanuens och Underläkare vid Serafiner-Lasarettets Medicinska afdelning under år 1867, företog såsom innehafvare af Riksstatens större stipendium för civile läkare i början af innevarande år en resa i vetenskapligt ändamål till utlandet, hvilken resa ännu ej är afslutad.

Har utgifvit: "Studier öfver Glaskroppen", Akademisk afhandling för Med. Doctorsgradens erhållande, ventilerad i Lund den 20 Maj 1868.

MICHAEL KOLMODIN LÖWEGREN, *Ultimus*, är född i Lund den 5 Februari 1836. Föräldrarne: Per Löwegren, Academi-Smedmästare och Catharina Lovisa Lundberg. Intogs i Wexiö skola den 4 Sept. 1849 och dimitterades från dervarande läroverk den 13 Juni 1856, blef Student i Lund den 12 Sept. 1856 samt inskrefs i Småländska Nationen s. d., aflade Medico-philosophisk examen den 30 Januari 1858, Medicine Candidatexamen den 30 Maj 1861 samt Medicine Licentiatexamen den 26 Maj 1864, företog med understöd af H. M:t Konung Carl XV:s stipendium en vetenskaplig resa till Köpenhamn och Berlin vintern 1865—66, utgaf och försvarade en Akademisk Afhandling den 8 December 1866, utnämndes till Docens i Chirurgi och Ophthalmiatrik d. 8 Januari 1867 samt till Adjunct i Chirurgi och Obstetrik den 29 Juni samma år, förordnades att från den 14 Mars s. å. till vårterminens slut förestå professuren i Chirurgi och Obstetrik.

Har utgifvit: "Om Myopi", Acad. Afh. intagen i Lunds Universitets Årsskrift 1867.

HJALMAR OSSIAN LINDGREN, *Primus*, föddes i Wexiö den 17 Maj 1837 af föräldarne d. v. Lectorn, n. v. Theol. Professorn, Prosten och Kyrkoherden i Wäckelsång, L. N. O., Doctorn Nils Lindgren och hans fru Hedvig Tugendred, född Richter. Genomgick under åren 1846—1855 fullständigt Wexiö högre Elementarläroverk, och inskrefs efter aflagd Studentexamen den 17 Sept. 1855 såsom Student vid Kongl. Carolinska Universitet, undergick Medico-philosophisk examen derstädes den 30 Januari 1858 och förordnades den 15 December 1860 till Amanuens vid Anatomiska Institutionen, hvilken befattning han innehade till den 1 Juli 1863, aflade Medicine Candidatexamen d. 15 December 1862 och bestred under våren 1863 Andre Lazarets-Läkaretjensten vid länslazarettet i Lund, fullgjorde från hösten 1863 till 1865 den föreskrifna praktiska tjenstgöringen vid de Medicinska Klinikerna i Stockholm och skötte under tiden från Januari till Maj 1865 Stadsläkarebefattningen i Westervik äfvensom under Februari månad Lazarettsläkaretjensten derstädes, aflade den 3 October 1866 Medicine Licentiatexamen i Lund, och tillbragte det följade året i Stockholm för studiers idkande vid den Pathol.-Anatomiska Institutionen, specimenade den 5 October 1867 i Lund för den Medicinska Doctorsgraden och utnämndes den 13 Nov. samma år till Docent i Anatomi, sedan Medicinska Faculteten tilldelat honom Konung Carl XV:s resestipendium för tvenne år anträdde han i October förra året en utrikes resa i vetenskapligt ändamål, hvilken resa ännu icke är af afslutad.

Har utgifvit: "Studier öfver lifmodrens byggnad hos människan". — Gradual Afhandling, införd i Medicinskt Archiv (3) 1867. "Ueber den Bau der Vogelniere", tryckt uti Henles Zeitschrift für rationelle Medicin 1868.

JOHAN LORENTZ HAFSTRÖM, född i Helsingborg den 24 Mars 1838 af föräldrarne Handlanden Samuel Herman Hafström och hans hustru Johanna Margaretha Hafström, född Kobb, blef efter att under åren 1848—55 hafva njutit undervisning vid Helsingborgs elementarläroverk Student vid Lunds Universitet den 13 Dec. 1855, skref latinsk profskrift pro gradu medico den 29 Jannari 1859, aflade Medico-philosophisk examen den 26 Maj 1860 och Medicine Candidatexamen d. 24 Sept. 1864, tjenstgjorde under sommaren 1865 såsom Lazarettsläkare vid Ramlösa helsobrunn och såsom Stadsläkare i Helsingborg under sommaren 1866 samt undergick Medicine Licentiatexamen den 28 Maj 1867.

Har utgifvit för Medicine Doctorsgraden en akademisk afhandling, "Om Förlossningstången" 1868.

WALTER ROBERT VALENTIN STRÖM, född i Carlskrona den 26 Juli 1833, fadren Kaptenlöjtnant vid Kgl. Mts Flotta, Riddare af Kgl. Svärdsorden Per Adolf Ström, afled den 22 Sept. 1837 och modern Charlotte Ström, född v. Wallenkampf, lefver ännu; genomgick fullständigt Carlskrona Elementarläroverk och dimitterades derifrån till Lunds Universitet, hvarest Studentexamen undergicks den 25 Maj 1855, aflade dersammastädes examen Stili Latini pro

Gradu Medico den 16 Maj 1856 samt Medico-Philosophisk examen den 29 Maj 1857, studerade sedermera vid Carol. Institutet i Stockholm Anatomi under Prof. A. Retzius åren 1858—60 samt tjänstgjorde under denna tid äfven 8 månader på Kgl. Allm. Garnisonssjukhuset, aflade 1862 den 5 Februari Medicine Cand.-examen vid Universitetet i Lund och efter afslutad tjänstgöring vid Klinikerna i Stockholm Medicine Licentiatexamen likaledes i Lund den 31 Maj 1865, blef samma år praktiserande läkare vid jernvägsstationen Eslöf, erhöll följande år rättighet att räkna tjänsteår såsom Distriktsläkare på samma ställe och utöfvar fortfarande denna befattning.

Har utgifvit och offentligan försvarat för Medicinska Doctorsgradens erhållande en Akademisk Afhandling "Om Rupturer i genitalia vid partus" 1868.

ANTON CHRISTEN NYSTRÖM, född i Göteborg den 15 Februari 1842, fadren Grosshandlaren Fredrik Nyström, modren född Silfverstolpe; genomgick Realgymnasium i Göteborg och blef Student i Upsala den 11 September 1860, aflade Medico-philosophisk examen d. 15 Dec. 1861, Medicine Candidat den 28 Februari 1866 och Medicine Licentiat den 13 Maj 1868, var Amanuens vid Anatomiska och Fysiologiska Institutionerna i Upsala, tillsamman 4 terminer, biträdde såsom frivillig vid sjukvården i Danska armeen under April 1864, vistades i Paris sommaren 1866 för medicinska studiers idkande.

Utgaf i Mars 1867 en afhandling "Om Foten och den rigtiga formen på skodon", samt i Maj 1868 "Om cretinism och idioti", hvilken sednare offentligan för medicinska gradens erhållande försvarades den 19 Maj 1868.

AXEL WIMMERSTEDT, född den 21 Sept. 1829 i Calmar, der fadren var Grece Ling. Lector, genomgick Calmar Skola och Gymnasium, Student i Lund den 19 October 1847, Philosophie Candidat den 11 Juni 1853, promov. philos. Doctor den 22 Juni s. å., Medicine Candidat den 29 Maj 1857, Med. Licentiat den 14 December 1860, disputerade pro Gradu medico den 30 Jan. 1866, af Kongl. Sundhets-Collegium förordnad att tills vidare vara Adjunct och Laborator vid Carolinska Medico-Chirurgiska Institutet den 31 December 1860, af H. E. Cancellaren utnämnd att vara Adjunct i Medicinsk Chemi och Toxicologi vid samma Institut den 26 Mars 1866.

Har utgifvit: "Analys af Medivi Helsobrunn", Akademisk Afhandling för Med. Doctorsgraden, Lund 1866.

